

30K-3

1844

55

604
201

МАЯ

РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА

№4 КРАСАВІК 1956

ПЕРАМОЖНЫ МАЙ

СВЯТАМ вясны чалавецтва называем мы Першае Мая — дзень міжнароднай салідарнасці працоўных, дзень брацтва рабочых усіх краін. Ён прыходзіць да нас у яркім сонечным ззянні, у далікатнай веснавой зеляніне, у ганаровай велічы чырвоных сцягоў. І хіба ёсць на свеце больш светлае свята, хіба гучаць калі-небудзь больш бадзёрыя песні, чым у гэты дзень усенароднай радасці?

Вялікую, слаўную гісторыю мае Першамай. Вось ужо ў шэсцьдзсят сёмы раз адзначаецца ён як рэвалюцыйнае свята рабочага класа, як дзень баявога агляду сіл працоўных усіх краін.

Велізарную ролю адыгралі першамайскія дэманстрацыі ў дарэвалюцыйнай Расіі. Пра гэта яшчэ раз напаміну нам кінофільм «Маці» (па аднайменнай апавесці А. М. Горкага), які нядаўна выйшаў на экраны.

«Уставай, падымайся, рабочы народ...». — заклікала песня ў тую далёкую першамайскую раніцу. І цяпер, калі ў нашых першамайскіх шэсцях гучаць песні шчаслівага жыцця, мы з найвялікшай удзячнасцю думаем пра Пелагею Нілаўну, пра яе сына Паўла Власава, пра тысячы і сотні тысяч такіх-жа, як яны, рэвалюцыянераў, якія бясстрашна вялі народ на барацьбу за перамогу розуму, праўды, свабоды.

Сёлетні Першамай асабліва радасны для нас, савецкіх людзей. Усе мы жывем яшчэ пад уражаннем важнейшай падзеі ў жыцці краіны — XX з'езда Комуністычнай партыі, які ўвойдзе ў гісторыю, як яркая старонка барацьбы нашай партыі за перамогу кунізма. Савецкі народ ужо прыступіў да ажыццяўлення гістарычных рашэнняў з'езда, у якіх бачыць выйшчленне сваіх дум і мараў.

На транспарантах святочных дэманстрацый у гарадах і сёлах нашай рэспублікі будзе нямала рапартаў аб вытворчых поспехах рабочых калектываў і сельскіх працаўнікоў. Кожны дзень прыносіць весткі аб усенародным спаборніцтве ў гонар Першага Мая, аб працоўнай славе жанчын савецкай Беларусі, чые сэрцы поўны гарачай удзячнасці партыі і ўраду за нястомныя клопаты аб шчасці народа.

Работніцы Аршанскага ільнокамбіната В. Чарняўская, Е. Боцікава і А. Лузгіна выступілі ініцыятарамі абслугоўвання кожнай ткачыхай шасці ткацкіх станкоў. Іх прыкладу паследавалі ўжо больш пяцідзсяткі ткачых. Усе яны працуюць адначасова на шасці станках.

Токар-рэвальвершчыца Магілёўскага лакамабільнага завода, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Надзея Пятроўна Буглаева ў мінулым годзе выканала 22 месячныя нормы. Выдатных поспехаў дасягнула тав. Буглаева і ў гэтым годзе. Зменныя нормы выпрацоўкі яна штодзённа выконвае не менш чым на 185 працэнтаў.

У перадавых радах перадмайскага спаборніцтва ідуць і многія калгасніцы рэспублікі. У мінулым годзе Лідзія Іванаўна Асіюк з калгаса імя Жданава Дамачэўскага раёна выйшла на першае месца сярод даярак рэспублікі. У гэтым годзе яна дабіваецца яшчэ лепшых вынікаў: за пяць месяцаў надала па 1566 кг малака ад кожнай замацаванай за ёю каровы.

У радасны дзень Першамая мы думаем не толькі пра свой народ — шматнацыянальную савецкую сям'ю. З вялікім гонарам мы ўспамінаем нашых

прыяцеляў, якія паспяхова будуць соцыялізм. Мы адчуваем, як радуецца і веселяцца сёння працоўныя вольнага Кітая, Польшчы, Чэхаславакіі і ўсіх краін народнай дэмакратыі. Мы падзяляем радасць народаў вялікай Індыі, Бірмы і ўсіх іншых краін, якія скінулі ярмо каланіялізма і паспяхова будуць новае жыццё. У светлых думках сваіх мы і з тымі нашымі прыяцелямі, што змагаюцца яшчэ за свае правы не зважаючы на праследаванні і здзекі, якім яны падвяргаюцца. Мы пасылаем ім сваё гарачае першамайскае прывітанне.

Вялікі Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік, як маяк, асвятляе ўсім народам шлях да шчасця. Наша Радзіма — краіна перадавой тэхнікі, культуры, смелых творчых шуканняў. Ад сяброў мы не трымаем у сакрэце свой багаты вопыт тварэння, а дапамагаем усім, чым можам. Прыемна ўсведамляць, што мінскія, віцебскія, гомельскія машыны і станкі працуюць ва многіх краінах народнай дэмакратыі, што група кітайскіх спецыялістаў, сярод якіх і жанчыны, павышаюць сваю кваліфікацыю на Магілёўскай шаўковай фабрыцы, што выпускнікі навучальных устаноў Кітайскай Народнай Рэспублікі праходзяць вытворчую практыку на Мінскім трактарным заводзе.

Аб усё мацнеючай дружбе народаў сведчыць і той факт, што вялікую цікавасць у зарубешных чытачоў выклікаюць творы савецкіх пісьменнікаў. Летась у 37 краін свету было адпраўлена на 376 тысяч рублёў кніг толькі беларускіх пісьменнікаў: Янкі Купалы, Якуба Коласа, Кузьмы Чорнага, Міхася Лынькова, Максіма Танка, Аркадзя Куляшова і інш.

Усё часцей завітваюць да нас замежныя госці і пераконваюцца, што СССР — самая міралюбівая ў свеце краіна, што савецкі народ хоча жыць у міры з усімі народамі. Пра гэта сказана і ў гістарычных рашэннях XX з'езда. З трыбуны з'езда было заяўлена, што вайна зусім не з'яўляецца фатальнай немінучасцю.

Следуючы ўказанням і заветам В. І. Леніна, партыя і ўрад усёй сваёй палітыкай актыўна змагаюцца за мірнае суіснаванне краін з рознымі палітычнымі сістэмамі. Савецкі народ — будаўнік кунізма — поўны рашучасці мірна спаборнічаць з капіталістычнымі краінамі. Ён упэўнены ў тым, што ў гэтым спаборніцтве пераможа кунізм. Але перамога сама не прыдзе. Кожны савецкі чалавек павінен заваёўваць яе сваёй упартай працай.

Заваёўваць яе павінны і жанчыны савецкай Беларусі. Няхай-жа нашы ткачыкі дадуць краіне больш добрых тканін, абутніцы — лепшага абутку, швейніцы — прыгожага адзення, станочніцы — высока-якасных станкоў. Няхай усе нашы калгасніцы прыкладуць свае намаганні да вырошчвання высокіх ураджаяў, да павышэння надояў малака. Няхай да сэрца кожнай працаўніцы рэспублікі дойдзе баявы заклік Цэнтральнага Камітэта нашай партыі:

«Савецкія жанчыны! Дабівайцеся новых поспехаў ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі, навукі і культуры, у высокароднай справе выхавання дзяцей на карысць і шчасце савецкага народа!»

Няхай жыве Першае Мая — дзень міжнароднай салідарнасці працоўных, дзень брацтва рабочых усіх краін!

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ
ГОД ВЫДАННЯ ТРЫЦЦАЦЬ ДРУГІ

№ 4 КРАСАВІК 1956

В. МАЯКОУСКИ

Владзімір Ільіч Ленін

(Урывак з паэмы)

Дрэнна чалавеку,
калі ён адзіні
Гора аднаму,
адзін не воін, —
кожны дужэйшы
пан над ім,
І нават слабейшыя,
калі іх двое.
А калі партыяй,
малыя ўсе,
сталі мы, —
здавайся вораг,
памрэш усялякі
Партыя —
рука мільённапалая,
сцятая ў адзін
магутны
кулак.

Нуль адзінка,
глупства адно,
адзін —
калі нават
І вельмі здаровы —
не ўзніме
простае пяцівяршковае бервяно,
тым больш
дом пяціпавярховы.
Партыя —
гэта мільёнаў плечы
ўзняліся,
адны да другіх
сабраныя шчыльна.
Партыяй
будоўлі
ў неба ўзвысім,
адзін аднаму
пасабляючы пільна.
Партыя —
спінны хрыбет рабочага класа.
Партыя —
неўміручасць нашае справы.
Партыя — адзінае,
што мне не здрадзіць.
Сёння прыказчык, а заўтра
царствы сціраю з карты я.
Мозаг класа,
справа класа,
слава класа —
вось што такое партыя!

Партыя і Ленін—
двайня братняя,—
аднолькава іх
маці-гісторыя
ацэніць.
Мы гаворым—Ленін,
разумеем—
партыя,
мы гаворым—
партыя,
разумеем—
Ленін.

Ленін і працоўныя жанчыны

Аляксандра УС

22 КРАСАВІКА працоўныя ўсяго свету адзначаюць дзень нараджэння Владзіміра Ільіча Леніна. На зямным шары не знойдзецца кутка, дзе-б гэтае дарагое і блізкае сэрцу кожнага імя не вымаўлялася з пачуццём глыбокай павагі.

Владзіміра Ільіча ведаем мы як правадыра працоўных мас, як арганізатара партыі і савецкай улады. Працоўныя жанчыны ведаюць Ільіча як нястомнага барацьбіта за іх разняволенне.

Владзімір Ільіч з самага пачатку сваёй рэвалюцыйнай дзейнасці звязваў разняволенне жанчын з усёй барацьбой рабочага класа, з усёй барацьбой за сацыялізм.

Асноўнае і галоўнае бачыў ён у тым, каб уцягваць у палітыку іменна тых, хто быў найбольш прыгнечаным пры капіталізме. Уцягнуць-жа ў палітыку шырокія працоўныя масы без удзелу жанчын нельга, бо пры капіталізме яны самыя прыгнечаныя. «Пролетарыят не можа дабіцца поўнай свабоды, — гаварыў Ленін, — не заваёўваючы поўнай свабоды для жанчын».

Жаночае пытанне Ленін разглядаў, як частку агульнага рабочага пытання; вырашэнне яго моцна звязваў з пролетарскай класавай барацьбой і рэвалюцыяй.

На зары стварэння нашай партыі, знаходзячыся ў ссылцы, Владзімір Ільіч гаварыў аб неабходнасці ўстанаўлення поўнай роўнасці правоў жанчын з мужчынам. У 1903 годзе, на другім з'ездзе, калі прымалася Праграма партыі, у яе быў унесены адпаведны пункт.

І ў рэвалюцыйнай барацьбе за ўладу, і ў гады грамадзянскай вайны Ільіч вучыў нашу партыю прыцягваць да актыўнага ўдзелу мільёны працоўных жанчын горада і вёскі. Асаблівае значэнне надаваў ён прыцягненню жанчын да камуністычнай перабудовы грамадства.

«Пачатая савецкай уладай справа можа быць рушана наперад толькі тады, калі замест соцень жанчын па ўсёй Расіі ў ёй прымуць удзел мільёны і мільёны жанчын», — гаварыў ён на IV Маскоўскай канферэнцыі работніц у верасні 1919 г.

Прынцыпова і поўнасьцю прызнаўшы роўнапраўнасць жанчын, партыя не магла не ўлічваць іх адсталасці. Замкну-тасць кола дзейнасці жанчын, увесь уклад іх жыцця ў дарэвалюцыйнай Расіі патрабавалі планамернай работы, якую і выконвалі партыйныя арганізацыі.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя адразу-ж глыбока падрэзала карэнні прыгнечання і няроўнасці жанчын. Па закону ад яе не засталася і следу. Аднак фактычнае роўнапраўе жанчын Ленін бачыў у іх пяматграннай рабоце ў савецкай гаспадарцы, ва ўрадавых органах, у кіраванні дзяржавай.

«Сацыялізм, — гаварыў Ленін, — ...упершыню стварае магчымасць... уцягнуць сапраўды большасць працоўных на арэну такой работы, дзе яны могуць праявіць сябе, разгарнуць свае здольнасці, выявіць таленты, якіх у народзе — непачатая крыніца і якія капіталізм мяў, давіў, душыў тысячамі і мільёнамі».

Толькі за першы год свайго існавання савецкая ўлада зрабіла для разняволення жанчын у сотні раз больш, чым любая буржуазная рэспубліка. Каменя на камені не пакінула яна ад тых подлых законаў, у якіх гаварылася аб няроўнапраўі жанчын, аб цяжкіх разводзе, аб непрызнанні пазашлюбных дзяцей.

Ачышчаючы глебу ад хламу старых, буржуазных законаў, Ільіч клапаціўся аб разняволенні жанчын ад дробнай хатняй гаспадаркі. Ён надаваў велізарнае значэнне адкрыццю грамадскіх кухань і сталовых, пральняў і рамонтных майстэрняў, ясляў, дзіцячых садоў і ўсякага роду выхавальных устаноў, у чым ён бачыў парасткі камунізма. Гэтыя простыя сродкі, — гаварыў ён, — на справе здольны вызваліць жанчыну, зменшыць і знішчыць яе няроўнасць з мужчынам, павысіць яе ролю ў грамадскай вытворчасці і грамадскім жыцці.

У нашай краіне мільёны жанчын уцягнуты ў сацыялістычнае будаўніцтва і створана самае перадавое ў свеце заканадаўства па ахове жаночай працы. Шырокая сетка радзільных дамоў, кансультацый для маці і дзіцяці, дзіцячых устаноў дапамагаюць жанчыне-маці ў выхаванні дзяцей.

Следуючы ленінскім указанням, XX з'езд нашай партыі прыняў дырэктывы на шостую пяцігодку, у якіх зноў удзелена вялікая ўвага жанчыне. З'езд выказаўся за павелічэнне дапамогі многадзетным і адзінокам маці. Нядаўна Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР у адпаведнасці з Дырэктывамі з'езда прыняў пастанову аб павелічэнні працягласці водпуску па цяжарнасці і родах з 77 да 112 календарных дзён.

Намячаецца вялікае будаўніцтва новых дзіцячых устаноў, бальніц і школ. Цяпер усё залежыць ад выканання гэтых планаў. Нашы гаспадарнікі часам няправільна падыходзяць да выканання дырэктыў партыі; будуючы новыя прамысловыя аб'екты, нярэдка забываюць аб дзіцячых установах, сталовых і клубах для рабочых. Такія гора-гаспадарнікі прыносяць жанчынам нямала лішніх клопотаў і паабядаць добра няма дзе, і дзіця насіць далёка ў яслі або зусім няма на каго пакінуць. Нажаль, з такіх надбайных гаспадарнікаў пакуль мала спаганяецца за зрыў аб'ектаў бытавога абслугоўвання. Восем калі заводскіх карпусоў яны ў тэрмін не ўзвядуць, тады спытаюць, а за дзіцячыя ўстановы нічога не скажуць. Усё гэта прыводзіць да таго, што часам кваліфікаванай работніцы немагчыма працаваць на вытворчасці, бо перашкаджае дзіця. Пра гэта гаварыла на Мінскім абласным актыве дэлегат XX з'езда партыі ткачыха тав. Макаравіч.

Нашы жанчыны павінны і самі больш клапаціцца аб разгортванні дзіцячых устаноў, сталовых, чырвоных куткоў. Хіба ў калгасе жанчыны не могуць патрабаваць, каб праўленне стварыла хоць-бы сезонныя дзіцячыя яслі? Пры

жаданні можна знайскі і памяшканне і людзей для абслугоўвання ясляў і дзіцячых пляцовак. Патрэбна толькі ініцыятыва. Дзе гэта робіцца, там маці спакойна працуюць, аддаючы ўсе свае сілы ўмацаванню калгаса, палепшанню асабістага добрабыту.

Владзімір Ільіч надаваў велізарнае значэнне арганізацыі грамадскага харчавання. Ён гаварыў, што самі жанчыны павінны клапаціцца аб пашырэнні ўстаноў грамадскага харчавання, якія вызваляць жанчыну ад хатняга заняволання.

«Жанчына, — адзначаў Ленін, — працягвае заставацца хатняй рабыняй, нягледзячы на ўсе вызваленчыя законы, бо яе цісне, душыць, атупляе, прыніжае дробная хатняя гаспадарка, прыкоўваючы яе да кухні і да дзіцячага пакоя, раскрадаючы яе працу работаю да дзікасці непрадукцыйнаю, дробязнаю, знервоўваючаю, атупляючаю, забіваючаю».

Партыя і ўрад нядаўна прынялі пастанову аб пашырэнні сеткі ўстаноў грамадскага харчавання і наладжванні іх работы. У гэтай справе вялікую дапамогу партыйным і савецкім арганізацыям могуць і павінны аказаць нашы жанчыны — работніцы, служачыя, хатнія гаспадыні, — бо іменна жанчыны ў першую чаргу адчуваюць неабходнасць хутчэй наладзіць грамадскае харчаванне і вызваліцца ад дробных хатніх спраў, якія паглынаюць дарэмна шмат часу і сіл.

Цяжкую жаночую працу па гаспадарцы, нажаль, не ўсе нашы мужчыны як след ацэньваюць. Многія з іх спакойна назіраюць, як ператамляецца жанчына, а з дапамогай не спяшаюць.

Цікавыя думкі ў свой час выказаў наконт гэтага Ленін. Вось што расказвае ў сваёй брашуры Клара Цэткін:

«... Мужчыны спакойна глядзяць, як жанчыны зношваюцца на дробнай рабоце, аднастайнай, стамляючай і паглынаючай час і сілы, рабоце ў хатняй гаспадарцы; на тое, як іх кругогляд пры гэтым звужаецца... Тое, што я гавару, датычыць велізарнай большасці жанчын, у тым ліку і жонак рабочых, нават калі гэтыя жонкі цэлы дзень праводзяць на фабрыцы і зарабляюць самі.

Вельмі нямногія мужы, нават з пролетарыяў, думаюць аб тым, як моцна яны могуць палегчыць цяжар і клопаты жонкі або нават зусім зняць іх з яе, калі-б захацелі дапамагчы ў «жаночай рабоце». Але не, бо гэта-ж супроць «права і годнасці мужа». Ён патрабуе, каб у яго быў адпачынак і камфорт».

З таго часу, як былі выказаны гэтыя думкі, прайшло шмат часу, але яшчэ і зараз сустракаюцца такія сем'і, дзе муж, клапацячыся аб захаванні сваёй мужчынскай годнасці, ператварае жонку ў хатнюю работніцу, а жонка, занятая па горла дробнымі клопатамі па гаспадарцы, не паспявае павышаць свае веды і таму не заўсёды разумее інтарэсы, якімі жыве муж.

Са скарачэннем рабочага дня і наведзеннем парадку ў грамадскім харчаванні нашы жанчыны будуць мець больш вольнага часу. Яны пастараюцца выкарыстаць яго для павышэння свайго агульнаадукацыйнага ўзроўню, для лепшага выхавання дзяцей — нашай будучыні.

Владзімір Ільіч клапаціўся аб уцягненні жанчын у грамадскае жыццё і дзяржаўную дзейнасць, стараўся зрабіць палітыку даступнай для кожнай жанчыны. Ён гаварыў, што кожная кухарка павінна навучыцца кіраваць дзяржавай, што ўсе павінны ўмець кіраваць дзяржавай. Але для гэтага трэба шмат ведаць. З кожнымі выбарамі ўзрастае колькасць жанчын у нашых Саветах. Усё новыя і новыя дэлегаты прыходзяць да кіравання дзяржавай. Ім таксама патрэбны веды.

Камуністычная партыя, клапацячыся аб узбраенні ведамі мільёнаў жанчын, занятых у самых розных галінах нашага жыцця, няспынна распырае сетку навучальных устаноў і курсаў, якія павышаюць культурны ўзровень працоўных.

Цяпер, калі нам ужо выразна відаць шырокія гарызонты на шляху да канчатковай мэты — камунізма, мы з вялікай цеплынёй успамінаем, як шчыра і гарача любіў Ільіч працоўных. Па яго светлых і мудрых запаветах партыя вядзе нас да вяршынь чалавечага шчасця — да камунізма.

У Маскоўскім Крэмлі*

А. ГАНЧАРОВА, Е. СМІРНОВА

Маскоўскі Крэмль дарагі нам не толькі сваёй старадаўняй гісторыяй, але і сваім рэвалюцыйным мінулым.

У той час, як у Петраградзе адбылася Кастрычніцкая рэвалюцыя і была ўжо заваявана савецкая ўлада, у Маскве яшчэ ішлі ўпартыя кровапралітныя баі.

Вакол Крэмля, дзе знаходзіўся рэвалюцыйна настроены 56 полк і каманда пры Арсенале, сцягвалася кола контррэвалюцыйных сіл.

28 кастрычніка юнкерам з дапамогай правакацыі ўдалося авалодаць Крэмлём. Уварваўшыся ў яго, яны настраілі бязбройных, па-большэвіцку настроеных салдат і расстралялі іх. У адказ на гэтае жаклівае злачынства, якое выклікала вялікае абурэнне сярод масквічоў, В. І. Ленін паставіў перад маскоўскімі большэвікамі задачу — авалодаць Крэмлём.

31 кастрычніка а дванацатай гадзіне ночы рэвалюцыйныя войскі пачалі абстрэл Крэмля; да світання 3 лістапада штурмам узялі яго і ўвайшлі праз Нікольскія вароты. Так была завершана перамога рэвалюцыі ў Маскве.

Крэмль, акроплены крывёй барацьбітоў за свабоду, стаў удвая дарагім савецкаму народу.

12 сакавіка 1918 года ў Крэмль праз Троіцкія вароты прыехаў В. І. Ленін.

Хоць ужо ішоў пяты месяц з часу апошняга стрэлу пры штурме Крэмля, яшчэ не зацёрліся сляды баёў: на крэмлёўскіх сценах і будынках ззялі прабоіны ад снарадаў, усюды валялася бітае шкло, абломкі мэблі, тынкоўка.

Праходзячы па Крэмлі, Владзімір Ільіч сказаў: «Мы

ў Крэмлі. Тут павінна зусім умацавацца Рабоча-сялянская ўлада», і ў той-жа дзень аддаў загад узняць над старажытным Крэмлём чырвоны сцяг. Масква зноў стала сталіцай, але ўжо новай — Савецкай дзяржавы, а Крэмль — месцам, дзе знаходзіўся наш урад.

Крэмлёўскі кабінет В. І. Леніна быў на трэцім паверсе будынка, узведзенага ў 1788 годзе вялікім рускім архітэктарам М. Ф. Казаковым. Гэты невялікі пакой, у якім шмат гадзін правёў за работай наш вялікі правадыр, аклеены светлымі шпалерамі і вельмі проста абсталяваны. Сюды да Леніна прыходзіў Горкі, тут бывалі многія палітычныя дзеячы, замежныя рэвалюцыянеры, пісьменнікі, сялянскія хадакі і рабочыя.

На пісьмовым сталае Владзіміра Ільіча — тэлефонныя апараты, лямпы, скромныя пісьмовы прылады. Усе прадметы займаюць свае месцы ў тым-жа парадку, як і пры жыцці Леніна. Стол і ўсе рэчы на ім добра знаёмы нам па шырока вядомай фатаграфіі Ільіча з газетай «Правда» ў кабінете. За гэтым сталом ён распрацаваў геніяльны план электрыфікацыі Расіі, выкананне якога азначала, перш за ўсё, стварэнне фундамента для будаўніцтва цяжкай прамысловасці — асновы сілы і незалежнасці маладой Савецкай дзяржавы.

З двух бакоў стала —этажэркі-вартушкі, зробленыя па чарцяжах Владзіміра Ільіча. На адной з іх ляжаць матэрыялы партыйных з'ездаў і канферэнцый, рашэнні, у якіх увасоблены калектыўная мудрасць і багацейшы вопыт Комуністычнай партыі, створанай і загартаванай у баях вялікім Леніным. Тут-жа балгара-французскі слоўнік, падараваны Владзіміру Ільічу вялікім сынам балгарскага

*) Пачатак гл. у № 3.

Кабінет В. І. Леніна ў Крэмлi.

народа Георгіем Дзімітравым у сакавіку 1921 года.

Удоўж сцен — шэсць кніжных шафаў. Тут на паліцах знаходзіцца больш двух тысяч тамоў: энцыклапедыі, даведнікі, слоўнікі, замежная літаратура.

Справа, напроці стала, — карта свету, якая складаецца з дванаццаці накручаных на вал частак; карты шляхоў зносін Еўрапейскай і Азіяцкай Расіі. Ля акна злева — географічныя атласы. На некаторых адзнакі Ільіча.

На стала ля дзвярэй — падарункі, сімвалы глыбокай народнай любові да Леніна: лямпа ў выглядзе каваля з молатам, альбомы, чарнільны прыладак.

Адны з дзвярэй кабінета вядуць у калідор, які ў 1918 г. быў застаўлены тэлеграфнымі апаратамі. Адсюль на прамому проваду ажыццяўлялася сувязь Леніна са шматлікімі франтамі грамадзянскай вайны, з аддаленымі раёнамі нашай краіны. Другія дзверы вядуць у залу пасяджэнняў Соўнаркома, на якіх з 1918 па канец 1922 г. нязменна старшыніставаў Ленін. Плечэнае крэсла, на якім ён тады сядзеў, стаіць у зале на спецыяльным узвышшы пад шклом.

Побач з кабінетам — кватэра В. І. Леніна. Вельмі прастая і скромная, яна складаецца

з чатырох невялікіх пакояў. Тут няма нічога лішняга, толькі самае неабходнае, што патрэбна для кароткага адпачынку. Просты нікеляваны ложак, засланы падшыванай коўдрай, кніжная шафа і пісьмовы стол. На стала — па-

даравання Леніну кнігі, сярод якіх «Навука і дэмакратыя» К. А. Тіміразева з хваляючым прысвячэннем: «Глыбокапаважанаму В. І. Леніну ад К. А. Тіміразева, які лічыць за шчасце быць яго сучаснікам і сведкай яго слаўнай дзей-

ДУМЫ АБ ЛЕНІНЕ

Адам РУСАК

Не слухаў ніколі яго я прамовы,
А сонцам прыходзяць ка мне яго словы
І светлаю праўдаю мне яны свецяць,
І к радасці, шчасцю вядуць мяне ў свеце.
Яны з чыстай праўды народнай злітыя,
Яны ў нашых сэрцах, нібы агнявыя,
Яны ў Кастрычніцкім ранішнім ззянні,
У сонечным майскім яны расцвітанні.
Яны — тая сіла, што ў плынях прыбояў
На подзвіг бяссмертны прыводзіць герояў.
Яны ў росах траў каляровых, квяцістых,
Гамоняць яны ў спевах ніў залацістых.
Яны ў неабдымных нябесных шыротах,
Яны у арліных высокіх палётах.
Гамоняць у звонах яны у крынічных,
Грукочуць у громах яны навалнічных.
Яны у знішчальных агнях бліскавіцы,
Што плаваць каменні, што паляць цяжкія.
Спяваюць у радасці светлай народнай,
Звіняць яны ў звонкай у песні свабоднай.
Яны — тое сонца, што веліччу ўстала,
Над цэлым сусветам навакi заззяла.

насці». У гэтым пакоі Ленін, ужо цяжка хворы, працягваў упарта працаваць.

У студзені — сакавіку 1923 года Леніным былі прадыхтаваны артыкулы, якія сталі для нашай краіны і Комуністычнай партыі праграмай і кіраўніцтвам да дзеяння, найвялікшай тэарэтычнай спадчынай: «Старонкі з дзённіка», «Аб кааперацыі», «Як нам рэарганізаваць Рабкрын», «Аб нашай рэвалюцыі», «Лепш менш, ды лепш».

У пакоях Надзежды Канстанцінаўны Крупскай і сястры Леніна — Марыі Ільінічы — таксама скромная мэбля, тая-ж атмасфера напружанай работы, рознастайных інтарэсаў. На сценах — шматлікія фатаграфіі маці Леніна — Марыі Александрэўны Ульянавай — цудоўнай жанчыны, воля і мужнасць якой варты самай высокай павагі. Усе дзеці Марыі Александрэўны былі рэвалюцыянерамі.

Пасля замаху на Владзіміра Ільіча да яго кватэры быў далучаны яшчэ адзін пакой, які называлі «доктарскай». Тут круглыя суткі дзяжурлі ўрачы; сюды няспыннай плынню сцякаліся запытанні, бо стан здароўя Ільіча хваляваў мільёны людзей.

Скромнае абсталяванне кабінета і кватэры В. І. Леніна — яркае сведчанне працоўнага, суровага жыцця нашага вялікага правадыра.

Горкі пісаў аб Леніне, што «гераізм яго амаль зусім пазбаўлены знешняга бляску, гэта гераізм чалавека, які адмовіўся ад усіх радасцей свету дзеля цяжкай работы для шчасця людзей».

Кабінет і кватэру Леніна — правадыра сусветнага пролетарыату — свята захоўвае савецкі народ. З вялікім хваляваннем аглядаюць іх наведвальнікі, пакідаючы сардэчныя, кранаючыя запісы.

13 ліпеня 1955 года правадыр в'етнамскага народа Хошы Мін зрабіў такі запіс у кнізе ўражанняў:

«Ленін — вялікі настаўнік пролетарскай рэвалюцыі. Ён — чалавек самай высокай маралі, які вучыць нас працавітасці, эканоміі, чыстаце, прамаце.

Вечна неўміручы Ленін».

БУРАКАВОДЫ

САКАВІЦКІ вечар... Пасля працоўнага дня доўга не гасне святло ў калгаснай канцылярыі вёскі Абухава. Тут сабраліся буракаводы на заняткі агра-тэхнічнага гуртка. Уважліва слухаюць агранома Шматульскую, якая знаёміць з матэрыяламі XX з'езда КПСС. Асабліваю цікавасць калгасніц выклікае паведамленне аб тым, што на Беларусі будуць пабудаваны яшчэ два цукровыя заводы, што вытворчасць цукровых буракоў павялічыцца ў шэсць раз.

Размова пераходзіць на бягучыя справы.

— Сёлета зямлю лепш угноім, — гаворыць Зінаіда Новік. — Сабралі нямала попелу і памёту.

Зіна працуе ў звяне знатнай буракаводкі Яўгеніі Сідарчук.

— Летась падвяла нас вясна. Каб не халады, атрымалі-б усе 400 цэнтнераў з гектара, — усхвалявана гаворыць Яўгенія Шурпа. — Калектыў у звяне дружны. Сёлета сіл не пашкадуем, а возьмем па 450 цэнтнераў!

Яўгенія Сідарчук міжволі ўспомніла, як чатыры гады назад праўленне даручыла ёй буракаводчае звяно. Колькі тады было сумненняў, няўпэўненасці. Але калгасніцы Вера Сідарчук, Вольга Азука, Анастасія Будрык, шасцідзесяцігадовая Мар'я Аплевіч, ды і ўсе члены звяна працавалі добрасумленна, старанна, з года ў год павышаючы ўраджайнасць.

Звеньявая шмат вучылася, сустракалася са знатнымі буракаводкамі Украіны, удзельніцамі Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. І прыйшла да Яўгеніі Сідарчук слава. За старанную працу, за поспехі народ выбраў яе дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР.

Летась яе звяно, нягледзячы на неспрыяльнае надвор'е, атрымала на плошчы ў 5,5 гектара па 320 цэнтнераў цукровых буракоў. Добра была аплачана праца. Кожная з членаў звяна атрымала да 12 пудоў цукру, грашовую прэмію.

Калгас «Шлях да камунізма» ў мінулым годзе меў 16 буракаводчых звенняў, якія вырошчвалі буракі на 95 гектарах. За буракі калгас атрымаў 185 тысяч рублёў прыбытку, 12 тон цукру, 450 тон жому. Акрамя таго, з бацвіння заклаў 350 тон сіласу для жывёлы.

Калгасніцы з нецярплівасцю чакаюць пачатку палявых работ, каб самаадданай працай выканаць узятае абавязацельства — заваяваць высокі ўраджай.

М. КУЗНЯЦОВ,

Скідзельскі раён
Гродзенскай вобласці.

Паспяхова ідуць заняткі ў Пінскай сярэдняй сельскагаспадарчай школе. Калгасная моладзь, правучыўшыся тут тры гады, атрымлівае дыплом агранома. На здымку: у адным з інтэрнатаў школы. Комсамолка Надзея Кароль чытае газету сяброўкам.

Фото П. Нікіціна.

ШЧОДРАЯ КУЛЬТУРА

У мінулым годзе мы засеялі кукурузай 70 гектараў. Вырошчвалі яе ўпершыню, не ведаючы агра-тэхнікі, таму многія калгаснікі баяліся, што яна падвядзе. Прышлося пачаць з растлумачальнай работы, на прыкладах розных калгасаў даказваць, што і ў нас можа расці гэтая каштоўная, выносливая, шчодрая культура, якая адначасова вырашае дзве задачы: папаўняе рэсурсы збожжа і дае зялёны корм. Людзі нам паверылі і дружна ўзяліся за справу. Расліны дасягалі больш трох метраў вышыні. Асабліва ўрадзіла кукуруза на ўчастку майго звяна. З кожнага з 8 гектараў мы сабралі па 55 тон зялёнай масы і 40 цэнтнераў пачаткаў.

Як мы дабіліся поспехаў?

Да веснавой сяўбы пачалі рыхтавацца загадзя. Стварылі кукурузаводчыя звенні. Пачалі наведваць курсы, дзе вывучалі агра-тэхніку кукурузы, знаёміліся з вопытам перадавых арцелей.

Напярэднякам кукурузы была ў асноўным бульба. Восенню бульбянішча ўзаралі. Вясной давалася пераворваць глебу на глыбіню 13—14 сантыметраў, баранаваць і раўнаваць драўлянымі каткамі. На ўчасткі вывезлі торфа-гноевы кампост.

Сяўбу пачалі і закончылі ў тэрмін. З асаблівай увагай сачылі за маркіроўкай поля, якую даручылі звеньявым і брыгадзірам. Вехі для першых заездаў маркера ўстанаві-

лі строга перпендыкулярна да падоўжных маркірных ліній. Насенне вынеслі на сонца, рассыпалі пластам у 3—5 сантыметраў і ў працэсе абагравання пералапачвалі. Перад сяўбай пратруцілі яго граназанам і апудрылі гексахлоранам.

На час сяўбы і догляду пасеваў за ўсімі трыма брыгадамі замацавалі адказных работнікаў калгаса з ліку спецыялістаў.

У калгасе працуе сем ільनावодчых звенняў. Яны таксама ўзяліся даглядаць кукурузу. За кожным звяном замацавалі ўчастак у 8 гектараў. Усе работы — угнойванне і апрацоўку глебы, падрыхтоўку насення, сяўбу і догляд пасеваў — праводзілі сіламі звенняў. Каб не было абязлічкі, за кожным членам звяна замацавалі пэўную колькасць радкоў кукурузы.

Да з'яўлення ўсходаў пасевы барабанавалі ў два сляды. Барабаванне паўтарылі, калі расліны дасягнулі 5—6 сантыметраў вышыні. Хоць некаторыя раслінкі і былі пашкоджаны, затое мы загнушылі пустазелле, узрыхлілі глебавую скарынку, якая ўтварылася пасля дажджоў, і захавалі ў глебе вільгаць.

Праз тыдзень пасля паўторнага барабавання правялі ручное рыхленне глебы і адначасова прарывалі пасевы. У гнёздах пакідалі па 2—3 моцныя расліны і падкормлівалі аміячнай салетрай. Калі кукуруза дасягнула 10—12 сантыметраў, правялі коннае рыхленне міжрадкоўяў, потым акучылі расліны трактарам «ХТЗ-7».

Маё звяно было вядучым па калгасу. Добра спраўляліся з работай звенні Томя Пухоўскай, Паліны Казловай, Ганны Крыцкай. Своечасовым рыхленнем, праполкай і падкормкай яны дабіліся бурнага росту кукурузы.

Мы значна палепшылі сіласную гаспадарку. Калі раней сілас закладалі ў ямы з неабліцаванымі сценамі, то цяпер — у бетаніраваныя траншэі і ямы. Гэта значна павысіла яго якасць. Калгаснікі пераканаліся ў вялікай карысці сіласу. Кожная карова ў зімовыя месяцы атрымлівае ў нас у дзень па 25—30 кг сіласу. Удой узрос удвая.

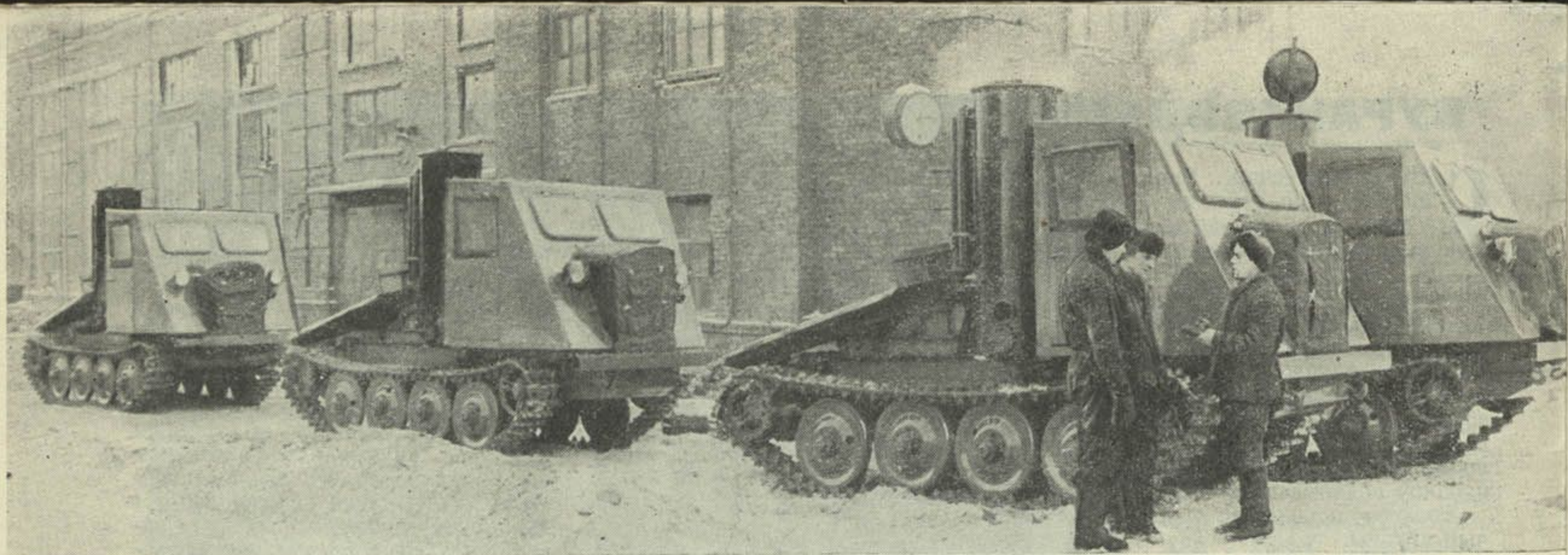
На бягучы год засеём 100 гектараў кукурузы. Уся плошча ўзарана на зябліва.

Нашы калгаснікі прыкладуць усе намаганні, каб выканаць задачы, пастаўленыя перад намі Камуністычнай партыяй і Савецкім урадам.

Ганна БАТУРА,

звеньявая па кукурузе.

Калгас імя Варашылава
Чэрыкаўскага раёна
Маргінёўскай вобласці.

Тралёвачныя трактары Мінскага трактарнага завода гатовы да адпраўкі.

Фото П. Нікіціна.

ТАК ЗАВАЁЎВАЕЦА ДУТАРЫТЭТ

СВАЮ станочную «гвардыю» Шура пазнала здалёк. «Гвардыя» — шліцэфрэзерны, зубафрэзерны, два зубастругальныя і рэзбафрэзерны станкі — адлівала матавым бляскам чыстага металу, добра працёртага пакляй. Гэты працоўны дзень для многіх пачынаўся па-будзённаму, звычайна, як і многія іншыя. Але не так ён пачаўся для Малышавай...

Тыдзень назад, прыйшоўшы ў цэх, Шура зноў застала напарніцу ўсхваляванай. Па яе твары дзяўчына зразумела: працавалася сёння сяброўцы няважна.

— Зноў не было загатоўак? — спытала Шура.

— Вядома! Чакаеш іх, нібы трамвая: ідзе, а калі будзе — невядома. Сёння зноў дзве гадзіны лодарнічала. Хіба гэта работа? Абавязацельствы бярам высокія, а які толк?

Раней Аляксандра Малышава працавала токарам у дызельным цэху, куды трапіла адразу з рамеснага вучылішча. Адночы яе выклікалі да начальніка. Там паведамілі, што з групай станочнікаў яна пераводзіцца ў другі цэх. Тады завод рыхтаваўся да вырабу тралёвачных трактараў. У новым цэху Малышаву прызначылі на ўчастак канічных шасцёрон. Прышлося асвойваць новыя станкі і новую спецыяльнасць зубарэза. На гэта пайшло тры месяцы. І вось цяпер, калі Шура адчувала сябе ўжо сталым кадравым станочнікам, работа не ладзілася. Амаль на кожную змену прыпадала па паўтары — дзве гадзіны прастою: ўчастак своечасова не атрымліваў загатоўак.

Часам у галаву зусім нечакана прыходзяць чалавеку каштоўныя думкі. Так здарылася і з Шурай. Раптам яна прапанавала:

— Трэба нашы станкі на адназменны рэжым перавесці. Працуем, калі праўду казаць, з халадком. А пры адназменцы прастоі напэўна скароцяцца. Як думаеш? — спытала Шура сяброўку.

— Горш не будзе. Няхай мяне зноў на такарны станок перавядуць.

Прапанову Малышавай ухвалілі. І сёння яна павінна была выпусціць за змену столькі дэталей, колькі раней выпускалі два зубарэзы. Вось чаму працоўны дзень для яе пачынаўся незвычайна.

Шура з прыемнасцю заўважыла: загатоўак сёння шмат. Не спяшаючыся, заправіла першы станок і ўключыла матор. Фрэза лёгка ўвайшла ў метал і зняла роўную стружку...

Калі пасля змены падвялі вынік, аказалася, што замест звычайных 16—17 дэталей Малышава зрабіла дваццаць пяць. Прадукцыйнасць працы вырасла адразу ў паўтара раза! Таварышы цёпла павіншавалі дзяўчыну з поспехам.

Пацяклі звычайныя працоўныя будні. На дошцы паказчыкаў супроць прозвішча Шуры нязменна стаяла трохзначная лічба — зменныя заданні перавыконваліся. Але далейшыя старанні павялічыць выпуск дэталей не мелі поспеху. Здавалася, «столь» дасягнута. Ды і клопату ў Малышавай цяпер прыкметна прыбавілася: дзяўчына паступіла ў сёмы клас вячэрняй школы рабочай моладзі.

Сумяшчаць работу з вучобай цяжэй, чым гэта можа здацца. Колькі ні лічы, а ў сутках па-ранейшаму застаецца толькі 24 гадзіны. А тут яшчэ сяброўкі па інтэрнату спакушаюць сваімі прыгатаваннямі да танцаў або паходаў у клуб. Не заўсёды ўстаіш супроць такой спакусы. Асабліва цяжка даводзілася вясной, напярэдадні экзаменаў. Вечарамі абмытыя навалінічнымі дажджамі вуліцы пасёлка запаўняла шумная моладзь. Хацелася кінуць падручнікі і ісці на гулянку з сяброўкамі. Не заўсёды ўдавалася Шуры падавіць у сабе такія жаданні. Але сёмы клас усё-ж скончыла паспяхова.

Тым часам праграма выпуску канічных шасцёрняў узрасла: у суткі ўжо трэба было здаваць не менш трыццаці дэталей.

— Што будзем рабіць, Шура? — спытаў аднойчы начальнік пралёта Павел Фральцоў. — Вернемся да старога?

Замест адказу Шура паскардзілася:

— Зубафрэзерны станок слабаваты. Можна павялічыць падачу, але ці вытрымае?

Станок, які стаў па лініі другім, сапраўды быў слабейшы чарговых трох, якія мелі вялікі запас магутнасці. Таму на зубафрэзерных аперацыях атрымліваўся разрыў патоку.

У гэты дзень Малышава затрымалася ў цэху. Пасля гудка да яе падышоў Фральцоў. Разам

агледзелі зубафрэзерны станок. Ён аказаўся надзейным: меў добрую жорсткасць мацавання дэталяў і інструменту. Усё гаварыла за тое, што ён зможа працаваць і на большых рэжымах.

Ніхто так не цікавіўся справай Малышавай, як начальнік пралёта. Гэта і зразумела. Вытворчасць малых канічных шасцерняў заўсёды лічылася «вузкім» месцам. Іменна тут пачыналася маса непрыемнасцей. Адна з іх пастаянная: нізкая прадукцыйнасць працы зубарэзаў. Нават кваліфікаванаму станочніку больш дваццаці дэталяў за змену зрабіць не ўдавалася, таму і заробкі іх былі скромныя.

На Малышаву, калі яна ўпершыню, прыйшла ў тралёвацкі цэх, Фральцоў ніякіх надзей не ўскладаў: «Папрацуе крыху і збяжыць», — думаў ён. Але праз месяц быў вельмі здзіўлены, калі Шура папрасіла замацаваць за ёю пяты па ліку разбафрэзерны станок.

— Спраўлюся, — коратка растлумачыла дзяўчына. — Ды і заробак павялічыцца.

Фральцоў пачаў глядзець на яе, як на сур'ёзнага рабочага, які хварэе за свой участак. На нарадзе ў

начальніка цэха ён асабліва настойваў ухваліць ініцыятыву Малышавай, якая прапанавала змяніць рэжым работы станкоў. Тады ён не стаў гаварыць, што з'яўляецца сааўтарам прапановы. Навошта? Дапамагчы рабочаму павысіць прадукцыйнасць працы — абавязак любога начальніка. Зараз Малышава прапанавала павялічыць падачу на зубафрэзерным станку. І ў гэтым трэба ёй дапамагчы.

У той дзень, як Малышава ўпершыню пачала працаваць з павялічанымі падачамі, участак адправіў

у тэрмічны цэх 32 малых канічных шасцерні. Але дзяўчына не супакойвалася. Зменную выпрацоўку ёй хацелася давесці да двух норм. На гэты раз яна звярнула ўвагу на дапаможныя аперацыі. Справа ішла аб эканоміі секунд. Скараціўшы час абслугоўвання кожнага станка, яна «выкраіла» яшчэ адну звышпланавую дэталю.

— Шкада мне, Шура, твой станок. Скончылася яго прывольнае жыццё! — часам жартаваў начальнік пралёта Фральцоў.

Наўрад ці першыя настаўнікі Аляксандры Малышавай маглі меркаваць, што гэтая снормная дзяўчына, якой яны ў свой час памагалі асвойваць такарную справу, праз чатыры гады стане аднолькава добрым і токар, і фрэзероўшчыкам, і зубастругальшчыкам, і шліфоўшчыкам. Такі шырокі дыяпазон вытворчых спецыяльнасцей даецца цаной вялікіх намаганняў волі, стараннасці і настойлівасці.

Першыя настаўнікі Малышавай не маглі таксама меркаваць, што іх кемная вучаніца хутка стане ініцыятарам многастаночнага абслугоўвання. Няспынныя пошукі новага — адметная рыса яе характару.

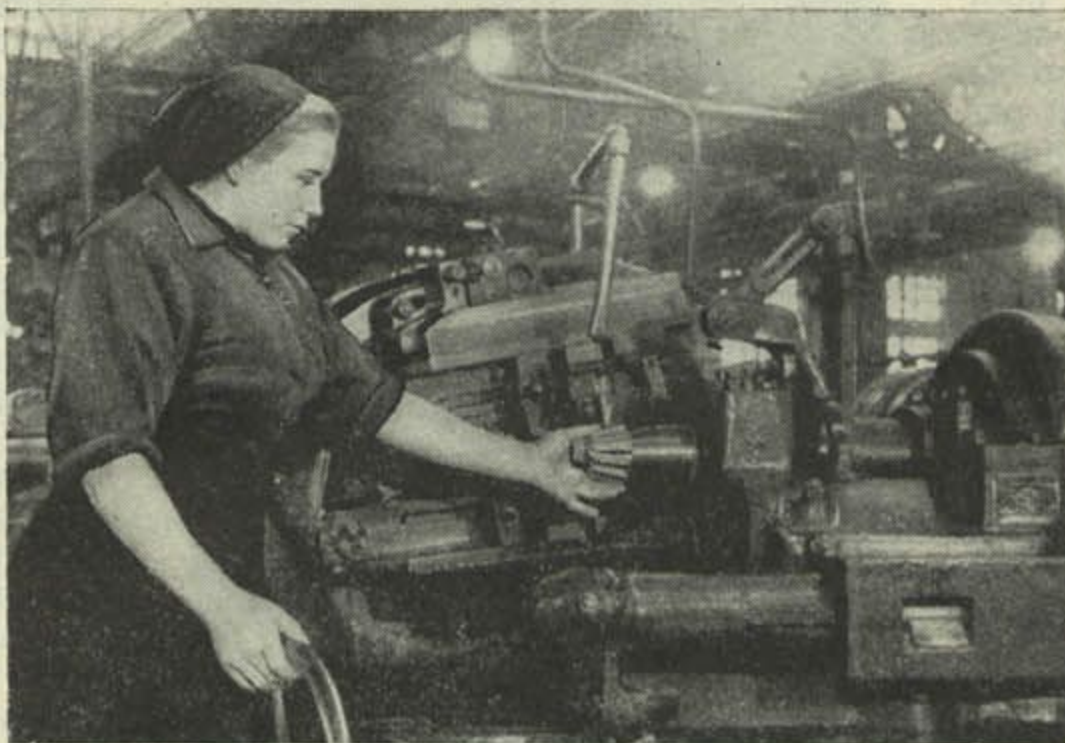
Цяпер ёй ужо мала пяці станкоў, яна хоча працаваць на шасці: двух зубастругальных і чатырох зубафрэзерных. Гэта вызваліць аднаго станочніка для другой работы і на 14—15 штук павялічыць выраб дэталяў. Заробак Малышавай узрасце мінімум на 300 рублёў у месяц.

Пакуль гэта планы, але планы рэальныя, прасякнутыя клопатамі аб палепшанні работы ўчастка.

В. БЯЛЯЕУ.

Многастаночніца Мінскага трактарнага завода Аляксандра Малышава за работай.

Фото П. Нікіціна.

МАГЧЫМАСЦІ РОСТУ

Расказ майстра бабруйскай швейнай фабрыкі імя Дзержынскага М. М. Тарасевіч

ЗДАЎНА існуе ў нас прыказка: «Дзявочы век — залаты век».

З ёю і цяпер цяжка спрачацца. І сапраўды: жыве дзяўчына, яна табе і вучыцца, і працуе, і розныя грамадскія даручэнні выконвае, яна і ў гурток, яна і на танцы... А выйшла замуж, нарадзіла дзіця — і пасля работы ў яе ўжо мала застаецца часу, таму што трэба абегач магазіны, прыгатаваць абед, прыбраць у доме, накарміць мужа, дзяцей, ды яшчэ не падаваць пры гэтым выглядзе, што стомлена ці раззлавана — рабіць так, каб усе былі задаволены. А на самай справе ёй вельмі крыўдна: яна яшчэ маладая, энергічная, яе цікавіць усё тое, што і аднагодак-дзяўчат...

Гавораць: «Нічога не зробіш, такая ўжо жаночая доля». Але ж ва ўсім іншым наша доля ўжо зу-

сім не падобна на долю нашых маці. Калі мы чуем гутаркі, што на фабрыцы ў мінулым жанчынам за аднолькавую работу плацілі менш, чым мужчынам, нам гэта здаецца проста дзікім. Мы настолькі прывычаліся мець з мужчынамі ва ўсім аднолькавыя правы, што гэта стала для нас такім-жа натуральным, як дыхаць паветрам. І таму нашы паняцці аб шчасці таксама сталі іншымі. Аб чым магла марыць 38 год назад работніца або жонка рабочага? Жыць у дастатку, добра апранацца, мець свой прытулак, удалых дзяцей, мужа не п'яніцу... А ўжо для нас гэтага мала. Нас цікавяць і перспектывы вытворчасці, і вучоба, грамадскае жыццё. У кожнай з нас ёсць моцная патрэба расці, рухацца ўперад, жыць не толькі заможна, але і цікава.

Наша швейная фабрыка — адно з перадавых прадпрыемстваў горада. За III і IV кварталы мінулага года мы занялі першае месца ва ўсеагульным спаборніцтве, атрымалі пераходны Чырвоны сцяг ВЦСПС і Міністэрства лёгкай прамысловасці СССР і вялікую грашовую прэмію. У 1949 годзе, калі я прыйшла сюды працаваць, наша брыгада выпускала за змену 160—165 штук закончанай прадукцыі, а ў пачатку гэтага года мы выпускалі ўжо 270 штук. За якія-небудзь шэсць год прадукцыйнасць працы ў брыгадзе вырасла на 64 працэнты, у асноўным за кошт лепшай арганізацыі вытворчасці і новай тэхнікі: з'явіліся ў нас новыя машыны з паскораным ходам, спецлапкі, якія самі падгінаюць матэрыял пры стачванні бакавых швоў, канвеер і г. д. Але вялікую ролю ады-

грала і тое, што кожная работніца няспынна ўдасканалывала сваё майстэрства, вывучала па некалькі сумежных аперацый.

У нашай брыгадзе вельмі высокі тэмп работы. Паглядзіце на нашых работніц у час змены: ні адна не робіць лішняга руху. З боку можа нават здацца, што людзі занадта спяшаюць, але на самай справе ў іх выдатны навык работы. Нездарма мы амаль увесь час трымаем званне брыгады выдатнай якасці. Надзя Шмялёва, напрыклад, пры яе тэхніцы магла б зрабіць і 300 аперацый за змену. Наогул работніцы ў нас цудоўныя. Узяць хоць-бы Таісію Іванаўну Сеўбу, Тоню Хадасевіч, Таню Цярэнцьеву, Зою Захараву... У большасці — моладзь.

Таня Цярэнцьева толькі другі год на фабрыцы, а ўжо стала, можна сказаць, апорай брыгады: калі хто захварэе, а рэзерв заняты, заўсёды справіцца выканаць, апрача свайго задання, і частку чужой работы. Вельмі здольная і энергічная жанчына Таня, зусім маладая, скончыла дзевяць класаў. Думаеце, не хочацца ёй вучыцца далей? Але жыве Таня далёка. У іх пасёлку няма ясляў, з двухгадовай дачкой цэлы дзень занята бабуля. І вось прыходзіць Таня з работы — трэба даць адпачыць бабцы, дапамагчы па гаспадарцы, удзяліць увагу дзіцяці... А муж у гэты час сядзіць за кніжкай. Яго адрываць нельга: яму цяжка, ён пасля работы ў восьмым класе займаецца. Сама-ж Таня, калі загаворыш пра вучобу, толькі рукой махне: «Ды як жа мне? Сям'я, дзіця...» Такія словы мне часта даводзіцца чуць у пачатку навучальнага года, калі — па няпісанай традыцыі — я зноў і зноў пачынаю ўгаварваць нашых работніц паступаць у вячэрнюю школу.

Вядома, калі жанчына настойлівая, яна пры любых умовах сваё возьме. Я таксама, калі са сваім будучым мужам сустракалася, будавала ўсякія ідэальныя планы, думала, будзем разам вучыцца, разам кнігі чытаць... Але вось пажаніліся. Муж у мяне аказаўся ўважлівы, з добрым характарам. Але адразу-ж пасля вяселля ў нас з'явілася столькі клопатаў, што не было часу дыхнуць, а тут яшчэ пачалі чакаць дзіця.

— Добра, — кажу я мужу, — вучыся пакуль ты, а я потым цябе наганю.

Пачаў мой Нікалай хадзіць у вячэрнюю школу. Пахадзіў, пахадзіў і гаворыць:

— Больш не магу: цяжка. На рабоце стамляешся... Ды і табе-ж будзе лепш, калі я замест школы па гаспадарцы дапамагу...

Сароміла я яго, угаварвала, ды так пакуль і пакінула. Нарадзілася ў мяне дачка, праз год — другая. Тут ужо толькі паспявай упраўляцца...

Але думка аб вучобе мяне не пакідала. Як толькі дзеці падраслі і з'явілася магчымасць аддаць іх у дзіцячы сад, зноў села за кнігі. Рыхтавалася амаль год, бо ведала, што цяпер усюды конкурс, а я многае забылася. Увосень мінула-

М. М. Тарасевіч назірае за работай матарысткі Т. Цярэнцьевай.
Фото В. Дагаева.

га года здала нарэшце экзамены на тэхналагічны факультэт Усесаюзнага завочнага інстытута тэкстыльнай і лёгкай прамысловасці.

Спачатку Нікалай пафыркаў:

— Хіба табе няма чаго рабіць? З двума дзецьмі вучыцца пайшла...

Аднойчы нават мая маці яго падтрымала:

— Ну што табе яшчэ трэба? Прафесія ў цябе добрая, сама гаворыш, што любіш яе, дзесяцігодку завочна скончыла, у 24 гады цябе ўжо майстрам паставілі... Чаго табе яшчэ трэба?..

Праўда, зараз ужо ўсё ўвайшло ў каляіну, ніхто мяне не дакарае. Наадварот, уся сям'я дапамагае, стараецца разгрузіць ад хатніх спраў. Але ўсё-ж цяжка, калі ў цябе і работа, і сям'я, і вучоба.

Вось чаму, калі ў нашай брыгадзе чыталі Дырэктывы XX з'езда партыі, у мяне было такое ад-

чуванне, быццам нехта вельмі ўважліва, унікаючы ва ўсе дробязі, прыглядзеўся да кожнай з нас і на падставе гэтага напісаў пастанову.

Мне асабіста сямігадзінныя рабочы дзень і дзве лішнія гадзіны ў суботу і перад святамі дадуць вельмі шмат.

Цяпер і Таня Цярэнцьева гаворыць:

— Я таксама буду вучыцца.

Вядома, ёй будзе ўжо няцяжка, калі пакарае рабочы дзень, а ў пасёлку пабудуюць дзіцячы сад, калі ў сталовую мы будзем хадзіць не па неабходнасці — толькі на абед, а і вячэру зможам узяць са сталовай такою, што не сорам будзе мужу падаць, калі з пральняў будзем забіраць бялізну такой-жа белаі, як і ў хатніх гаспадынь...

Працуе ў нашай брыгадзе Надзея Аляксандраўна Радзіч. Муж яе ў вайну загінуў. Засталася жанчына з двума дзецьмі. Самае цяжкое яна ўжо выцягнула: сын вучыцца ў восьмым класе, дачка — у фельчарска-акушэрскай школе. Але і ў гэтым узросце дзеці патрабуюць часу і ўвагі. Шмат лягчэй стане жыццё Надзеі Аляксандраўны, калі разгрузіцца ад гаспадарчых клопатаў, атрымае больш вольнага часу. А тое, што не трэба будзе плаціць за навучанне дзяцей, — таксама немалое падспор'е. Уся-ж сям'я жыве ў асноўным на яе зарплату.

Дарэчы аб зарплате. Даўно ўжо на нашай фабрыцы вядзецца спрэчка: ці справядліва, што рабочыя, якія шыюць баваўняныя вырабы, атрымліваюць намнога менш, чым тыя, хто шые шарсцяныя? У нашым цэху рабочы дзень больш шчыльны, усе дапаможныя працэсы звязаны да мінімуму. І выходзіць, што працуе наша швея больш напружана, а атрымлівае менш. Гаварылі пра гэта шмат, а толку было мала. Зараз па ўсёй фабрыцы пераглядаюцца тарыфныя стаўкі. На многіх аперацыях заробтак рабочага павысіцца. Гэта ўжо апрача тых 30 працэнтаў, на якія павінна вырасці зарплата ўсіх рабочых на працягу шостаі пяцігодкі.

Аб значэнні Дырэктыў XX з'езда партыі можна гаварыць шмат. Але мне здавалася лепшым расказаць пра тыя змены, якія ўнесены Дырэктывамі ў асабістае жыццё членаў нашай брыгады. А як адгукнуліся на іх нашы жанчыны? Справамі, вядома, адгукнуліся.

У другім квартале мы павялічваем выпуск прадукцыі. Планаваў гатунковасць у нас 85, а фактычна першым гатункам даем працэнтаў 97—99. Ну і рабочы час ушчыльнім яшчэ больш, каб укласіся ў скарачаны рабочы дзень. Для сябе-ж стараемся...

МНЕ выпаў вялікі гонар быць дэлегаткай XX з'езда Комуністычнай партыі. Цяжка выказаць словамі хвалючыя пачуцці і ўражанні, якія зрабіў на мяне з'езд.

У гэтыя знамянальныя дні дэлегаты прайшлі сапраўдную школу мудрасці, школу творчага марксізма-ленінізма.

З асаблівай увагай я старалася выслухаць усё, што гаварылася тут аб сельскай гаспадарцы, аб перадавым вопыце лепшых людзей калгаснай вытворчасці. Партыя верыць у сілу працаўнікоў сельскай гаспадаркі, і яны апраўдаюць яе давер'е.

Дні работы з'езду застануцца незабыўнымі на ўсё жыццё.

Мне, як і іншым дэлегатам, прадставілася магчымасць аглядзець кватэру ў Крэмлі, дзе жыў і працаваў Владзімір Ільіч Ленін.

У кватэры нашага неўміручага правадыра ўсё вельмі проста. Звычайны стол, шафа, плеченыя крэслы. У буфетіку простая пасуда. Вельмі шмат кніг.

На з'ездзе партыі я пазнаёмілася з Мар'яй Джавадавай — старшынёй калгаса імя Маленкова Мір-Башкірскага раёна Азербайджанскай ССР. З ёю дагаварыліся аб сацыялістычным спаборніцтве паміж нашымі калгасамі.

Зараз мы ўжо атрымалі пісьмо ад калгаснікаў брацкай рэспублікі:

«Для нас, — пішуць яны, — гэтае сацыялістычнае спаборніцтва тым больш дорага і каштоўна, што яно заключана ў дні работы XX з'езда».

Калгаснікі і калгасніцы нашай арцелі на мітынг у гонар XX з'езда партыі, абмяркоўваючы свае сацыялістычныя абавязацельствы, аднадушна заявілі, што спаборніцтва паміж нашым калгасам і калгасам імя Маленкова яны прымаюць як выяўленне шчырай дружбы і непарушнай сувязі з нашымі брацкімі народамі.

Выказваючы пачуцці і думкі калгаснікаў, звенявая перадавога ільнаводчага звяна Анастасія Савіч сказала:

— Мы датэрмінова выканаем калгасную пяцігодку. Ужо сёлета падвоім выхад сельскагаспадарчых прадуктаў і грашовы прыбытак.

У мінулым годзе калгас дабіўся значных вынікаў у павышэнні таварнасці ўсіх га-

Т. ЖЫГАЛКА,
старшыня калгаса «Перамога» Рудзенскага раёна.

Спаборніцтва СЯБРОЎ

лін калгаснай вытворчасці. Гаспадарчы год калгас закончыў з грашовым прыбыткам больш чым у 2 мільёны 80 тысяч рублёў.

Вялікі ўклад у прыбыткі калгаса зрабілі ільнаводы. Пад лён занялі 100-гектарны масіў. На ўсёй плошчы сабралі з гектара ў сярэднім па 4,7 цэнтнера насення і столькі-ж валакна. Кожны гектар лёну даў 15 тыс. рублёў прыбытку. За частку грошай, атрыманых ад ільнаводства, калгас набыў 120 галоў племянной жывёлы.

Буйныя грашовыя паступленні ў калгасную касу далі нам магчымасць механізаваць працаёмкія работы і тым самым намнога знізіць затрату працы на цэнтрер жывёлагадоўчай прадукцыі.

Ад жывёлагадоўлі калгас атрымаў у 1955 годзе 449 тыс. рублёў. Надой малака падвоіўся ў летні перыяд. Нашы даяркі Кацярына Шыманская, Феня Бражнік, Вера Савіч перавыканалі свае абавязацельствы.

Партыйная арганізацыя калгаса дапамагала даяркам асвойваць перадавыя прыёмы майстроў. У выніку за чатыры месяцы бягучага года ўдой

малака павысіўся ў сярэднім на 100 кілограмаў у параўнанні з тым-жа перыядам мінулага года.

Даяркі абавязаліся на працягу 1956 года падвоіць выхад малака і давесці надой да двух тысяч кілограмаў ад кожнай фуражнай каровы.

Вялікі вопыт накіпілі нашы перадавыя свінаркі. Кацярына Крывашчокая заваявала першынство ў сацыялістычным спаборніцтве, атрымаўшы і захаваўшы ад кожнай свінаматкі ў сярэднім па 17,3 парасяці. Многія яе сяброўкі таксама дабіліся добрых паказчыкаў.

У даваенныя гады наш раён славіўся высокімі ўраджаямі бульбы і майстрамі па вырошчванню яе. Але за апошнія гады бульба ў нас не радзіла. Адчувалася недастатковая матэрыяльная зацікаўленасць калгаснікаў. Пастанову партыі і ўрада аб павелічэнні вытворчасці бульбы і гародніны нашы калгаснікі сустрэлі з вялікім задавальненнем і вырашылі павялічыць пасяўную плошчу пад бульбу да 200 гектараў. З кожнага гектара плануем сабраць па 100 цэнтнераў.

Зараз калгас напружана рыхтуецца да веснавой сяўбы. На палі вывозім гной, торф, кампосты.

Вялікую ролю ў павышэнні прадукцыйнасці працы адыграла штомесячнае авансаванне калгаснікаў, уведзенае з мінулага года. Вера Савіч разам з мужам атрымалі за студзень і люты каля 900 рублёў, а Івану Уласавічу Крук з сынам за два месяцы выдана больш 850 рублёў. Такіх прыкладаў можна прывесці шмат. У выніку ўзмацнілася працоўная дысцыпліна.

Раней, бывала, дэмабілізаваныя стараліся ўладзіцца на работу дзе-небудзь, толькі не ў калгасе. А зараз — самі прапануюць свае паслугі. Мы, вядома, сустракаем іх з радасцю. Вось, напрыклад, дэмабілізаваны Іван Савіч працуе ў калгасе электраманцёрам.

Ахвотней пайшлі калгасніцы на жывёлагадоўчыя фермы. Не было ў нас пастаянных кадраў жывёлаводаў, а цяпер, калі ўведзена авансаванне, — жанчыны ахвотна працуюць свінаркамі, даяркамі.

Апошнія пастановы партыі і ўрада аб зменах у статуте сельскагаспадарчай арцелі і штомесячным авансаванні калгаснікі сустрэлі з вялікім уздымам.

Ёсць у нашым калгасе некалькі сем'яў, якія не ўдзельнічаюць у вытворчай рабоце арцелі, а прысядзібнымі ўчасткамі і іншымі дабротамі карыстаюцца нароўні з усімі калгаснікамі. Напрыклад, Пётр Савіч — сам працуе на торфзаводзе, а жонка дома сядзіць, свае 30 сотак апрацоўвае. Тое-ж з сям'ёй Барыса Талюша. Ён чыгуначнік, а сям'я не ўдзельнічае ў рабоце калгаса. Чаму-ж яны карыстаюцца ўчасткам у 40 сотак? Сям'я Васілія Клінзіка не прымае працоўнага ўдзелу ў грамадскай гаспадарцы арцелі. А ўсімі дабротамі карыстаецца нароўні з актыўнымі калгаснікамі. Хутка на сходзе арцелі будзем абмяркоўваць, якія ўчасткі пакінуць такім сем'ям.

Натхнёныя рашэннямі XX з'езда, мы прыкладзем усе намаганні, каб дабіцца новых поспехаў у росце грамадскай гаспадаркі і павышэнні матэрыяльнага добрабыту калгаснікаў.

Брыгадзір свінафермы камуністка Ганна Страх чытае матэрыялы XX з'езда КПСС калгасніцам, якія працуюць на ферме.

У ГАСЦЯХ У ГАННЫ СТРАХ

ЗРАНИЦЫ падзьмуў рэзкі вецер, а к вечару ўзнялася мяцеліца. Па полі з сухім шолохам ляцеў снег, замятаючы дарогі. Каля слупоў, дрэў, хат нарасталі вялікія сумёты. Халодны вецер ледзяніў твар, рукі, забіраўся пад каўнер.

Конь, здавалася, згубіў дарогу. Цягнуліся наўздагад у цемры. Вознік саскочыў з санак і прайшоў уперад. Вецер ірваў полы яго кажуха, снег скрыгатаў пад нагамі.

— Снегу насыпала, нібы не па дарозе едзем, — сказаў ён, цяжка паварочваючыся ў глыбокай гурбе. Мы пільна ўзіраліся ў марозную цемру:

— Дзе-ж Мінкі?

— А вось завернем направа, — сказаў дзед, — і зараз пачнецца вёска.

Але ні павароту, ні дарогі мы не маглі разгледзець.

— А да каго едзеце? — спытаў ён.

І калі даведаўся, што едзем у калгас імя Калініна па запрашэнню Ганны Страх, жыва павярнуўся:

— Да Ганны Страх, брыгадзіра свінафермы? Добра ведаю. Правільны чалавек.

Стары ўспомніў, як сям'я Ганны і Канстанціна Страх адной з першых увайшла ў калгас, як у Мінках паволі наладжвалася новае жыццё, як Ганна, будучы жондэлегаткай, цёмнымі зімовымі вечарамі хадзіла па хатах і агітавала жанчын, каб уступалі ў калгас, як на пяцідзясятым годзе жыцця ўзялася за буквар. А праз два гады Ганну прымалі ўжо ў рады Камуністычнай партыі.

— Лютая жанчына да гультаёў і зладзеяў, — гаворыць дзед. — Нейкі нюх на іх мае: ведае, у каго сумленне нячыстае. Проста пракурор у спадніцы, — расмяяўся стары. — А і тое сказаць: пры панах жанчына ніякіх не мела правоў, а зараз — усюды ў пашане. Узяць тую-ж Ганну. Яна і засядацелем у народным судзе і там сваё слова гаворыць.

Дзед змоўк. Здалёк замільгалі агеньчыкі, па якіх можна было адрозніць дамы, нібы застыўшыя ў снезе.

— А вось і цэнтр калгаса. Гэй, весяліся! — крыкнуў дзед каню.

Хутка санкі спыніліся ля ярка асветленага дома.

— Якраз у пару прыехалі, — сказаў дзед. — Праўленне засядае. Увесь калгасны актыў тут. Жадаю вам добра пагасцяваць.

...У прасторным пакоі клубіўся сіні дым ад моцнага тытуню. Старшыня калгаса ўважліва слухаў выступаўшых. Перад ім ляжала кіпа заяў, якія трэба было сёння вырашыць. Аднаму калгасніку патрэбен быў конь, другому — не хапала саломы на хлеб, трэці прасіў дапамагчы сенам, хтосьці хацеў атрымаць дадаткова бульбу. За кожнай заявай стаяў жывы чалавек. Таму старшыня, Пётр Конанавіч Кукарэка, ўзважваў словы калгаснікаў. Калгас багаты і мае магчымасць дапамагчы, хто адчувае патрэбу. На гэтыя мэты засыпана 130 цэнтнераў збожжа.

— Надзея Грыневіч просіць выдаць жыта, — дакладваў старшыня. — Хто хоча сказаць?

Прысутныя гавораць, што Грыневіч, нягледзячы на свой узрост, выпрацавала каля 200 працадзён. Збожжа атрымала даволі, ды, відаць, не разлічыла — зашмат прадала, вось і не хапіла. Трэба дапамагчы. З гэтым згаджаюцца члены праўлення.

— Мінхо Мар'я просіць саломы на падсцілку карове, — працягвае старшыня. — Хто хоча сказаць?

З месца ўзнялася жанчына. Агледзеўшы ўсіх, яна звярнулася да старшыні:

— Пётр Конанавіч, хіба ты не ведаеш Мар'і Мінхо? У сям'і чацвёра працаздольных, а колькі ў калгасе працуе? — пытала яна, шукаючы некага вачыма, і раптам звярнулася да яшчэ не старой калгасніцы: — Скажы, Мар'я, чаму трое ад вашага двара на старане працуюць, а ў калгасе толькі ты? Не даваць ёй саломы! Лепш дапамагчы сям'і, якая карысць арцелі прыносіць.

— Правільна, Ільінічна! — падтрымалі яе.

Гэта была наша старая знаёмая Ганна Ільінічна Страх. Той-жа адкрыты твар з разумнымі вачыма, тая-ж рашучасць і шчырасць у абароне калгаснага добра.

Яна напаміла пастанову партыі і ўрада аб зменах у статуте сельгасарцелі, дзе гаворыцца, што кожнага калгасніка трэба ацэньваць па яго адносінах да калектыўнай гаспадаркі.

— Як ты да калгаса, так і калгас да цябе, — закончыла яна кароткай формулай.

Праўленне адмовіла ў просьбе Мінхо, і не адна Ганна Страх была гэтым задаволеная.

... Раніца рассунула цемру, і перад вачыма адкрыліся і жывёлагадоўчыя будынкі, і новая ільносущылка.

Па глыбокіх снежных гурбах мы прабіраліся на фермы. Ганна Ільінічна з любоўю паказвала нам тыпавыя будынкі. У кароценькім кажуху, абвязаная хусткай, яна выглядала зусім маленькай. Нечакана спынілася, каб раскажаць пра сваю паездку на Усеаюзную сельгасгаспадарчую выстаўку, пра цікавыя сустрэчы, пра Крэмль, Чырвоную плошчу, Ленінскія горы.

Раптам вясёлыя іскрынікі запаліліся ў яе вачах, і яна звонка расмяялася...

— Прыязджаю з Масквы, гляджу — дом наш нібы ў зямлю ўрос, стаў нейкі маленькі. Я і пытаю свайго старога: «Падлогу ці што паднялі без мяне? Неяк нізка і цесна стала ў нас».

Успамінаючы палацы-павільёны, Ганна працягвала:

— Я і ў павільёне «Торф» была. Многія адмахваюцца ад яго — маўляў, што там цікавага? А я пайшла. Здзівіла многае. Вось, скажам, даведлася, што ў тарфяным імху можна год захоўваць свежымі мяса, яйкі, масла. А гэта асабліва каштоўна нам, бо на вёсцы халадзільнікаў яшчэ няма.

У словах Ганны жыла вера ў блізкае лепшае...

У свінарніку ўжо раздавалі корм. Ганна Ільінічна ахвотна паказала сваю гаспадарку, пахваліла свіна-

Аграном калгаса Мар'я Паражынская (злева) праводзіць заняткі са звеннявымі па ільну: Юзэфай Кардоўскай і Людай Шабан.

рак. Не сказала толькі аб тым, што самых слабых і хворых сысункоў адабрала ў свінарак і сама выходжала: паіла малаком, падкормлівала.

Ганна Ільнічна паказвае адзін будынак за другім.

— Вось гараж. Праўда, велікаваты для нас, дык не век-жа з трыма машынамі будзем, хутка яшчэ купім. Пры ранейшым старшыні мы зусім было збяднелі, а як выбралі Пятра Конанавіча, — угару пайшлі.

Пётр Конанавіч да рашэнняў вераснёўскага Пленума ЦК партыі загадваў раённым аддзелам сельскай гаспадаркі. Ён умелы арганізатар і клапаціцца аб калгасніках. За гэта яго і любяць. Зараз калгас імя Калініна разгарнуў будаўніцтва, асвойвае новыя пасяўныя плошчы, павысіў ураджай збожжавых, лёну. Лён даў больш двух мільёнаў рублёў прыбытку.

— Пры добрым кіраўніку і людзі добра працуюць, — заключае Ганна Ільнічна.

— Вы пра сябе гаворыце? — пытаем.

Яна толькі рукой махнула, адкрыла твар у шырокай усмешцы:

— Дзе мне за маладымі ўгнацца? Вось Юзэфа Кардоўскай сабрала ў нас летась ільносемя і валакна ў пяць раз больш, чым раней. Адзін гектар даў прыбытку 25 тысяч рублёў і 19 цэнтнераў пшаніцы. Юзэфа — наш дэпутат райсовета, член праўлення калгаса. Ды і звеннявая Люба Шабан — хоць маладая, а старым не ўступіць у рабоце. Вас з імі пазнаёміць наш аграном, а мне трэба ў далёкай брыгадзе бульбу атрымаць для свіней.

...З аграномам Мар'яй Ільнічнай Паражынскай мы накіраваліся на ільносудзілку, метраў за дзве-сце ад канторы. Дарогу замяло. З намі пайшла маладая дзяўчына, у якой з-пад хусткі выбіваліся валасы колеру спелага лёну.

— Гэта Люда Шабан, — гаворыць Мар'я Ільнічна. — З маладых ды ранняя. Другі год працуе ў звяне, а перадавікам ужо на пяткі наступае: дагнала сёлета лепшую ільнаводку — Юзэфу Кардоўскую.

Дзявочы твар Люды ззяе. З-за скромнасці яна маўчыць, што ўжо нарыхтавала пад будучы ўраджай пятнаццаць тон попелу, больш тоны птушынага памёту.

Маладая дзярка Ніна Чыжма.

Фото П. Нікіціна.

— Абавязалася ўзяць сёлета па шэсць цэнтнераў насення і столькі-ж валакна з гектара, — расказвае аграном. — І возьме. Яе звяно дало летась калгасу ад дзесяці гектараў 210 тысяч рублёў ды 160 цэнтнераў пшаніцы прыбытку.

Да нас падыходзіць з палаючымі ад марозу шчокамі Юзэфа Кардоўскай. Ад усёй яе фігуры вее ўроўнаважанасцю, унутранай сабранасцю. Вялікія шэрыя вочы, апушаныя доўгімі вейкамі, глядзяць удумліва. Яна па-гаспадарску аглядае трасту ў сушыльцы.

— Не паспелі ўсю апрацаваць, — вінавата гаворыць Юзэфа.

— Нябось, усё песні слухаеш? — жартуе Люда і тлумачыць: — Юзэфа з Масквы прыёмнік выпісала за 1 400 рублёў.

— Хопіць табе, Люда, — мякка просіць Юзэфа. — Паслухала-б песні, ды часу няма: амаль увесь лён ужо здалі. А прыёмнік добры, што і казаць. І ты можаш купіць, бо 45 пудоў пшаніцы ды 9 тысяч рублёў грашыма зарабіла.

— Ды я веласіпед, швейную машыну, шафу набыла. А можа яшчэ і прыёмнік куплю, — гаворыць Люда. — Вось на вяселле вазьму і выпішу сабе прыёмнік з Масквы, — з маладым задорам дадае Люда. — Тады запрашу вас усіх на вяселле.

Міжволі ўспомнілася пісьмо Ганны Страх у рэдакцыю часопіса: «Прыязджайце ў госці да нас у калгас. Багата жыве ў нас народ: збожжа атрымалі па 1,7 кг, грошай па 4 р. 50 к., ды сена, бульбы, цукру. А ільнаводкам ад 8 да 20 рублёў адлічылі ў залежнасці ад ураджаю. У кожным доме ёсць радыё, добрае абсталяванне».

...З Ганнай Ільнічнай зноў сустрэліся ўвечары. Яна толькі што вярнулася з Мацюлян, дзе атрымала бульбу для фермы.

— Ты што, пеша хадзіла ў Мацюляны? — занепакоіўся яе муж, Канстанцін Фёдаравіч.

— Конь па такім снезе ледзь бульбу цягне, дык пеша хутчэй. Вось і адмахала 16 кілометраў.

Не паспела адпачыць, як трэба было пайсці па муку.

— Так кожны дзень, то пасаджанне праўлення, то сход, то гурток палітграматы, — гаворыць Канстанцін Фёдаравіч...

— А на палітграмаце і табе не шкодзіць хадзіць, Фёдаравіч, — адказвае Ганна Ільнічна. — Матэрыялы-ж з'езда там вывучаем.

— Ды ты такая ўжо непаседа, — не здаецца стары. — Усё ўперад лезеш.

Ганна Ільнічна ўсміхаецца:

— Ты-ж ведаеш: не для сябе, для калгаса стараюся...

Старацца для калгаса! Вось у чым сэнс жыцця гэтай неўгамаванай жанчыны.

Гэтак-жа працуюць ільнаводкі Юзэфа Кардоўскай, Люда Шабан, Соф'я Аўгусціновіч, Соф'я Шабан, Ганна Мех, Вера Дагоцкая, Надзя Зянько і многія іншыя калгасніцы. Яны ведаюць, што, прымнажаючы калгаснае багацце, яны павялічваюць і свае прыбыткі. Таму ўпарта змагаюцца за паспяховае выкананне плана шостага пяцігодкі, за ператварэнне ў жыццё рашэнняў XX з'езда партыі.

— Вы на правільным шляху, сяброўкі!

Н. СЯРГЕЕВА.

Смаргонскі раён.

АУТОБУС

Жан РАЖЫСАР

Малюнкi А. Паслядовiч

КОЖНЫ раз а чацвёртай гадзіне раніцы праходзіць аўтобус. Кожную раніцу, зімой і летам, акрамя нядзелі.

Эліза прычынаецца раптам. Каторая гадзіна? Выразнае ціканне будзільніка, цыферблат блішчыць. Гадзіна, дзве... Падрамаць яшчэ? Або лепш не спаць, нягледзячы на тое, што не прайшла яшчэ стомленасць учарашняга дня? Яе адчуваеш ва ўсім целе, з галавы да ног. Ад яе ломіць у суставах і сударгава сціскаюцца пальцы.

Не спаць, гэта ўжо стамляць сябе, рызыкуючы, у дадатак, зноў упасці ў сон якраз у той момант, калі трэба ўстаць, і не пачуеш сухога трэску будзільніка, які ніколі не бывае дакладным...

Наогул-жа Эліза стараецца прыглушыць яго брынчанне: могуць прачнуцца яе браты і сёстры. Побач з Элізай спіць яе маці, спіць мала і дрэнна. Яна позна кладзецца, таму што ніколі не паспявае зачыраваць малым панчохі, залатаць іх старыя кашулькі. Позна ўвечары яна ўсё яшчэ на кухні, у клубах пары, якія ўзняваюцца над балаяй з бялізнай. Бялізны мала, але ці ёсць час мыць, калі так шмат іншых спраў, а за ноч яна павінна высахнуць?

Яна-ж рыхтуе Элізе сьнеданне, так што дачцэ застаецца толькі захапіць яго з сабой, не трацячы ні секунды.

Эліза ціхутка, стараючыся не разбудзіць маці, саскоквае з пасцелі, але тая яе добра чуе.

Так, не даюць спаць нягоды і клопаты тым, у каго іх шмат!

Хуткімі рухамі дзяўчына апалосквае твар, шыю, плечы і грудзі. Холадна, затое сну як не бывала. Ад гэтага, кажуць, мацнее, цвярдзее скура, а колер твару робіцца лепшы...

Эліза прыслухоўваецца, спяшаецца. Бывае і так, што аўтобус прыходзіць на некалькі хвілін раней. Дакладнага раскладу ў яго няма, гэта-ж не поезд, а чакаць ён не будзе. Паспрабуй, дакажы потым, што вінаваты шафёр, таму што ён ехаў хутчэй чым трэба. Прападзе дзень, вы заплаціце штраф, а вашы тлумачэнні нікому не будуць патрэбны!

Хутка, хутка Эліза падагравае на спіртоўцы ўчарашняе кофэ, п'е яго з

сухой, крыху памазанай салам тарцінкай.

Каб сэканоміць электрычнасць, яна ёсць у поўцемры, пры святле невялікай маслянай газоўкі. Кіловат-гадзіна зноў падаражэла, а к канцу месяца, ведаеце, колькі нагарыць!

Эліза адзявае берэт — ён больш за ўсё падыходзіць да яе прычоскі, — і бясшумна, як цень, не робячы лішніх крокаў, праходзіць па пакоі, у якім спіць маці.

Малым таксама патрэбны сон, сон замяняе ім яду.

Эліза ідзе хуткім крокам; у любую непагадзь, ці то будзе снег, ці вецер, ці галалёд, яе хуткая фігурка нібы ляціць па цёмных і прыціхлых вуліцах.

Аднекуль здалёк у цішыню ўрываецца спачатку слабое, потым усё больш настойлівае гурчанне матара. Адна за адной да астаноўкі падыходзяць іншыя Элізы, гэтак-жа, як яна, захутаныя і апранутыя па-мужчынску.

Аўтобус ужо рычыць, раве, яго фары шараць па небе сваімі тонкімі і доўгімі шчупальцамі.

Сяброўкі яшчэ з'яваюць. Пацалункі і поціскі рук, у залежнасці ад ступені знаёмства.

— Як, нічога?

— Як бачыш!

— Хутка і нядзеля...

— Ты, здаецца, у кіно збіралася?

— Так, калі Джо возьме мне білет.

— Табе шанцуе, мілая...

Дзверцы аўтобуса адчыняюцца аўтаматычна. У некалькі секунд праводзіцца пасадка, увайшоўшыя займаюць вольныя месцы. Усе селі? Тым горш для спазніўшыхся. Аўтобус імчыць ужо на ўсёй скорасці, раскачваючы чалавечы груз у сваёй скрыні, увесь час падкідаючы і саштурхваючы адна з другою жанчын, якія сядзяць на жорсткіх і нязручных лаўках.

Паступова пачынае світаць; змрочная зара ва ўсякую пару года пад нізка навішым, вечна сырым небам Фландрыі.

...Машына ўязджае ў горад. Вось і шэры будынак завода. З яго адчыненых насцеж варот даносіцца глухі шум, які напамінае здалёк мурлыканне велізарнага ката.

Пераганяючы адзіна аднаго, прыбыў-

шыя шпарка ідуць да галоўнага ўваходу і, прад'явіўшы табельшчыцы пропускі, спяшаюцца разыйсціся па сваіх цэхах, каб аддаць сябе ва ўладу бязлітасных, усёпажыраючых станкоў і машын.

Гэтай раніцай цяжарная Жанна не села ў аўтобус, — яе не было відаць ні ўчора, ні заўчора, і яе адсутнасць не засталася непрыкмечанай.

— Значыць, Жанна захварэла?

— І захварэла і не! Ці мала што можа здарыцца з чалавекам!

— Выкідыш у яе, хутчэй за ўсё!

Так, вядома! Ужо некалькі тыдняў усім было ясна, што яна цяжарная, ды яна і сама гэтага не скрывала. Навошта скрываць такія рэчы ад сябровак?

— І дзякуй богу! Добра, калі ўсё абышлося і на гэты раз. Сумаваць ёй няма чаго. З гэтым у яе было-б пяцёра.

Нехта загаварыў раптам, глуха і раззлавана:

— Яна цяпер ніколі не будзе мець дзяцей, нават калі ёй захочацца. Атрымліваць такія ўдары ў живот кожныя пяць секунд! Як тут захаваеш дзіця? З гэтымі станкамі ніякія ўрачы не патрэбны. Што, няпраўду я кажу?

— Так, — падтрымала яе Эліза, — і як толькі ім не сорам. Ужо занадта старыя нашы станкі. Скончыцца тым, што гэтыя дапатопныя машыны адолеюць нас усіх да адной, пакалечаць нас або зробіць хворымі. Чаго толькі няма ў нашых работніц — і рак, і язва, і фіброма...

Кожная, хто паступае на фабрыку, пачынае слабець і марнець.

Нехта ўзяў асцярожна Элізу за руку:

«Маўчы, дзяўчынка, не трэба»...

Гэтага было даволі для таго, каб «дзяўчынка» загаварыла так гучна, што яе голас добра чуўся, нягледзячы на грукат калымагі.

— Маўчаць? Ды чаму-ж гэта маўчаць, ану скажыце! Хіба няпраўда, што машыны застарэлі, што яны часта няспраўныя і што за ўсе нашы пакуты мы амаль нічога не атрымліваем?

«Маўчы, дзяўчынка», — прамовіў той-жа голас.

— Не буду я маўчаць. Мы маўчым і ўсё застаецца па-стараму. Чаму мы жабракі? Ды таму, што баімся. Мы падыхаем з голаду, дыхаем пыльным і сырым паветрам, працуем у цёмных падвалах, а за што? Што мы атрымліваем, акрамя сухот ды малакроўя? Гаспадары нашы, — што ім! — адпачываюць сабе ў раскошных вілах, і круглы год у іх гэтыя канікулы! Зімовы спорт, падарожжы, курорты на берэзе...

— Змоўкні, Эліза!

— А мы? У якіх халупах даводзіцца нам жыць! Ні вады, ні каналізацыі; калі ласка, — вядро да вашых паслуг. Вось вам і санітарыя!

— Ды змоўкні-ж ты, нарэшце!

— І не думаю! Як-бы ім давялося, калі-б не мы, бедныя і абяздоленыя людзі...

Разам загаварылі ўсе.

— Нас шасцёра, а мяса мы бачым раз у тыдзень...

— Рыбам у рыбніку пана сына мяса даюць двойчы ў дзень. І самага лепшага мяса!

— Не можа быць...

— Кажу, значыць даюць!

Сярод поля раптам спыніўся аўтобус. Ад дажджу і моцнага ветру дрыжэлі шыбы. Вадзіцель устаў і адчыніў дзверы.

— Няхай зараз-жа выйдзе тая, якая больш за ўсіх балбоча.

Эліза не кранулася з месца.

— Я цябе ведаю, — сказаў ён. — Гэта ты, Эліза Васман, з Бругсюр-Саля. Выходзь, табе кажучь. Давай, давай, далей не паедзеш. Ён прайшоў па аўтобусе міма іншых жанчын і ўзяў дзяўчыну за руку. Эліза ўчапілася за лаўку.

— Адпусці руку, я цябе ўсёроўна выцягну. Нам не патрэбна такая дрэнная. Выбірайся, раз табе не падабаецца фабрыка. Сёння ты туды не паедзеш. Элізе прыйшлося падначаліцца. Ён падвёў яе да дзвярэй і выштурхнуў вон. Дзверы зачыніліся, і машына кранулася. Але раптам ёй у галаву прыйшла думка: павіснуць на шчытку, учапціцца ў яго і такім чынам дабрацца да фабрыкі. А там яна паглядзіць.

Яе трасе, падкідае на кожнай выбоіне, ад холаду і дажджу ў яе дубеюць пальцы, яе мускулы напружаны да адказу, — іх скручвае стомленасць, знямога. А яна ўсё мацней, мацней сціскае пальцы са страху не ўтрымацца, разбіцца аб дарожнае каменне або трапіць пад гэтыя страшныя колы.

...Павольна, вельмі павольна пачынае світаць. Шэрая імгла паступова бялее, і ўсюды разліваецца дзённае святло.

Невядома чаму зноў спыніўся аўтобус. Выйшаў вадзіцель і сагнаў Элізу з яе шчытка. Ён загадаў ёй прайсці ўперад і, калі яна адышла на некаторую адлегласць, на ўсёй скорасці пранёсся каля яе. Паспрабуй, прычапіся зноў!

Ніхто з седзячых у аўтобусе не сказаў ні слова, нічым не выказаў сваіх адносін да таго, што адбылося. Але незвычайнае маўчанне, якое раптам запанавала ў машыне, усё-ж занепакоіла вадзіцеля.

— Вось якія справы, — сказаў ён. — Хто з вас наступная?

Ніхто не адказаў яму. Пра яго ведалі, што ён адзін з тых шпікаў, якімі гаспадары камплектуюць сваю ўнутраную паліцыю, але такой подласці ад яго ўсё-ж не чакалі.

Яшчэ некалькі прыпынкаў, і падарожжа скончылася. Для варот фабрыкі ўсе выйшлі з аўтобуса.

Эліза тым часам ішла ўперад насустрач непагадзі, схваўшы твар ад дажджу і ветру, думаючы толькі аб тым, што ёй абавязкова трэба дабрацца да фабрыкі, да сваіх сябровак, да сваёй работы і заробтку.

Выганяць яе ці не? Усё, вядома, магчыма, але яна пастараецца не даць сябе ў крыўду. Праўленне не адважыцца, бадай, адразу-ж выставіць яе за дзверы, але яно можа выкарыстаць любую прычыну, першы-ж зручны выпадак.

І якімі баязлівымі аказаліся яе сяброўкі! Яны павінны былі выйсці з аўтобуса разам з ёю і патрабаваць ад гэтага нягодніка, каб ён пасадзіў яе назад і даў да фабрыкі. А прычынай усяму — галеча.

...У двух метрах ад Элізы спыніўся грузавік, і вадзіцель нахіліўся да яе.

— Ідзем у горад, красуня?

— Так.

— Праехацца хочаш?

Гэта магчыма намёк, некаторая вольнасць у адносінах да дзяўчыны, — тым горш для яе. Але-ж ёй трэба спяшацца, ёй трэба ва што-б там ні стала хутчэй дабрацца да фабрыкі. Страчана ўсяго толькі адна гадзіна рабочага часу, і яна можа падаць скаргу. Гэты хлопца можа быць сведкай.

— Э, ды ты працуеш у Клэна, ці не так? Я цябе там бачыў.

— Так, я ў яго працую. А ты таксама?

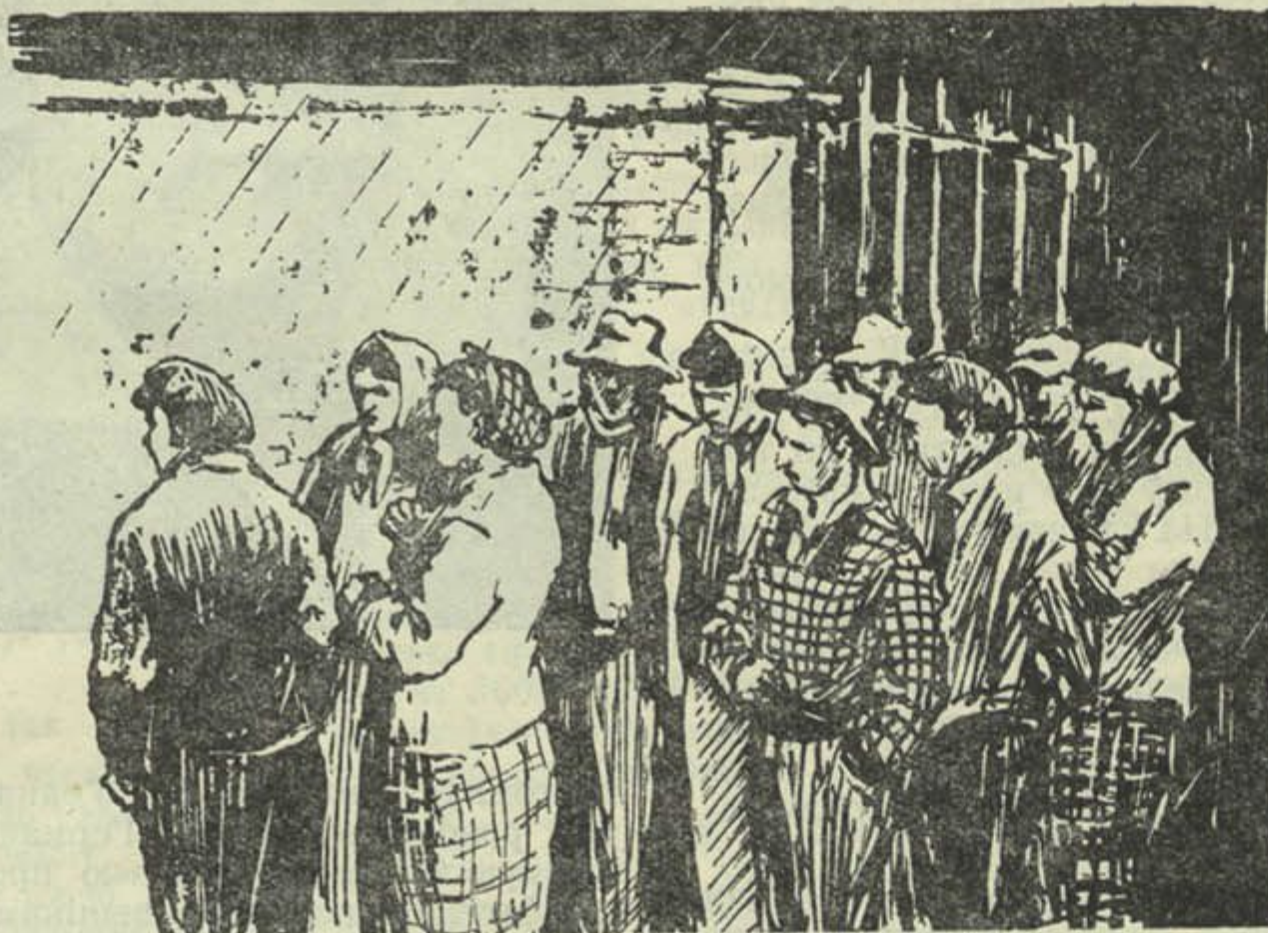
— Ага. А чаму ты не едзеш на фабрычным аўтобусе?

Чаму?.. Яна расказвае, расказвае яму ўсё, як было, ёй вельмі трэба адвесці душу.

А шафёр і не думае заігрываць з ёю.

Ён збялеў, сціснуў губы і працадзіў, гэты бялявы хлапец: «Падлюгі!»

— І ты ўсё-ж вырашыла дабрацца пеша? Гэта добра, у гэтым ты зусім мае рацыю, трэба заўсёды ісці да мэты, заўсёды і ўсюды!

— Ты-б мог быць маім сведкай?

— На мяне можаш разлічваць!

З-пад прамокшага наскрозь берэта на яго глядзіць такі змучаны твар дзяўчыны, што яму цяпер не да жартаў. Гэта яго сястра, маленькая сястрычка, таварыш па рабоце, такі-ж, як і ён, пакутнік на гэтай праклятай катарзе.

— Што за людзі, чорт-бы іх пабраў!

...Ён думае пра тую цяжарную Жанну, пра маленькую Элізу, пра іншых, усіх Эліз. Ён абураны.

— Хочаш кавалак хлеба? Ты-ж, кажаш, нічога не ела?

Нешта бразгае ў яго сумцы, якую яна адчувае локцем.

— Вазьмі, вазьмі, — гаворыць ён, — адламай хлеба, перакусі. Там ёсць яшчэ сыр і бульба. Жавай, не саромся. Трэба быць моцным і адважным, а калі кішка кішчы рамансы спявае, то нічога не выйдзе, дарэка.

— Дзякуй, мус'е, дзякуй!

— Гм... не мус'е, а таварыш. Таварыш, зразумела? Ты ў якім профсаюзе?

У профсаюзе яна не знаходзіцца.

— Ты павінна ўступіць.

Каб не пакрыўдзіць яго, Эліза дастае з сумкі крыху яды.

— Нічога, крошка, не хвалюся, — гаворыць ён, павялічваючы скорасць. — Прыедзем так, што ты паспееш да пачатку работы. Нам з табой пашанцавала: едзем без грузу. Чым-бы мы з табой плацілі за скорасць, калі-б з грузам, га? Як пані едзем, ні даць, ні ўзяць...

Горад, рабочыя кварталы. Пацямнеўшыя ад дыму чарапнічныя дахі. На вулі-

цах поўна дзяцей, якія крочаць у школу.

Відаць, як праставалосся жанчыны мыюць у дамах падлогу.

Нарэшце, фабрыка Клэна.

— Добра, — гаворыць Эліза, — выручылі вы мяне. Але што там такое?

Для адчыненых варот стаяць работніцы; яны яшчэ ў паліто, у берэтах, хустках ці проста павязках. Яны стоўпіліся на дробныя, агідныя кроплі дажджу, якія не перастаюць сыпацца з неба і маюць іх адзежу. Кроплі вады сцякаюць па бровах, носе і шчоках да самага падбародка.

— Што яны там робяць? — гаворыць шафёр. — Ты бачыш, малая?

— Бачу, бачу...

Эліза саскочвае на бруднае і слізгае шасе.

«Няўжо, — думае яна, — няўжо...»

Так, гэта так. Яны крычаць ёй штосьці, ідуць насустрач. Яны чакалі іменна яе! Эліза накіроўваецца да іх, але ад хвалявання спатыкаецца.

Тут не толькі яе сяброўкі па аўтобусу, сведкі правакацыі, але шмат іншых, якіх яна ведае дрэнна або зусім не ведае, з яе цэха, з іншых, маладыя і пажылыя жанчыны, спрактыкаваныя работніцы і вучаніцы, — ледзь не ўся фабрыка!

Вось яны стаяць усе, як адна, у адзінай масе, цвёрда і непакісна, нібы марская скала.

Яе акружаюць, бяруць за рукі, абнімаюць, перадаюць адзін другому...

— Добра, што ты ўсё-такі тут.

— Мы без цябе не пайшлі-б да станкоў...

— Калі цябе зволяць, мы таксама кінем работу.

Эліза не паспявае адказаць, усміхацца; хвалючыся, яна ўсхліпвае, але што зробіш! Так нечакана гэтае адзінства, гэтая салідарнасць, гэтая ўсеагульная праява добрай волі.

Як яе падтрымлівае гэты пратэст усіх супроць несправядлівасці, самавольства; Эліза плача, яна задыхаецца ад радасці, усё яшчэ не верачы ў тое, што тут адбываецца.

З французскай мовы пераклаў
Л. ШЭСЦЕРЫКОЎ.

Выдатны дзеяч рабочага руху

(Да 70-годдзя з дня нараджэння Эрнста Тэльмана)

16 КРАСАВІКА бягучага года спаўняецца 70 год з дня нараджэння Эрнста Тэльмана — выдатнага дзеяча нямецкага і міжнароднага рабочага руху, правадыра германскіх працоўных, старшыні ЦК Комуністычнай партыі Германіі.

Пасля Аўгуста Бебеля і Карла Лібкнехта Эрнст Тэльман быў найбольш папулярным правадыром германскага пролетарыяту, народным трыбунам, які карыстаўся гарачай любоўю і давер'ем мільёнаў працоўных. Усё сваё свядомае жыццё ён прысвяціў барацьбе за справу рабочага класа, за перамогу сацыялізма.

Эрнст Тэльман нарадзіўся ў 1886 г. у гор. Гамбургу. Чатырнаццацігадовым падлеткам ён вымушаны быў ужо шукаць сабе заробку. На ўласным вопыце Тэльман адчувае ўвесь цяжар працы партовага грузчыка, карабельнага юнгі, памочніка качагара на караблях далёкага плавання, але іменна таму ўсё сваё жыццё ён прысвячае барацьбе супроць капіталістычнага ўціску і эксплуатацыі.

У 1902 годзе Эрнст Тэльман уступае ў сацыял-дэмакратычную партыю і становіцца актыўным удзельнікам рэвалюцыйнага руху гамбургскага пролетарыяту. Разам са сваімі юнымі прыяцелямі ён хутка стварае маладзёжную арганізацыю Гамбургскага Саюза транспартных рабочых і становіцца прызнаным яе кіраўніком.

У гады першай сусветнай вайны Эрнст Тэльман знаходзіўся на фронце, дзе вёў рэвалюцыйную работу сярод салдат, выкрываючы шавінізм сацыял-дэмакратычных лідэраў, якія падтрымлівалі захопніцкую імперыялістычную вайну. Вярнуўшыся ў 1917 г. з фронту, ён увайшоў у незалежную сацыял-дэмакратычную партыю Германіі і на чале левага крыла павёў барацьбу з яе апартуністычным кіраўніцтвам.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя аказала велізарны ўплыў на фармаванне палітычных поглядаў Тэльмана, як кіруючага дзеяча ў рабочым руху. У час рэвалюцыйных баёў 1918 года ў Германіі ён становіцца на чале гамбургскага пролетарыяту, стварае баявыя атрады, якія з'яўляліся аплотам у барацьбе супроць контррэвалюцыі. У 1919 годзе, узначальваючы Гамбургскую арганізацыю незалежнай сацыял-дэмакратычнай партыі, Тэльман вядзе

Эрнст Тэльман

нястомную барацьбу за аб'яднанне ўсіх рэвалюцыйных сіл Германіі ў адзіную класавую партыю пролетарыяту. Непасрэдным вынікам гэтай барацьбы з'явілася ўступленне ў 1920 г. 95 працэнтаў членаў Гамбургскай арганізацыі незалежнай сацыял-дэмакратычнай партыі на чале з Тэльманам у Комуністычную партыю Германіі.

У Тэльмане спалучаўся буйнейшы палітычны дзеяч, прапагандыст і таленавіты арганізатар. Яго арганізатарскія здольнасці асабліва ярка праявіліся ў кіраўніцтве ўзброеным паўстаннем гамбургскага пролетарыяту ў кастрычніку 1923 года супроць наступаўшай фашысцкай рэакцыі.

Эрнст Тэльман рос і фармаваўся як палітычны дзеяч у барацьбе за ідэалагічнае і арганізацыйнае ўмацаванне Комуністычнай партыі Германіі. Гістарычная заслуга Эрнста Тэльмана, гаварыў Вальтэр Ульбрыхт, заключаецца ў тым, што пад яго кіраўніцтвам Комуністычная партыя Германіі, заснаваная Карлам Лібкнехтам і Розай Люксембург, ператварылася ў рэвалюцыйную масавую партыю, што ён першы і з усёй паслядоўнасцю прапагандаваў марксісцка-ленінскае вучэнне ў германскім рабочым руху і сярод нямецкага народа.

У 1924 годзе Эрнст Тэльман, як ужо выпрабаваны палітычны кіраўнік, выбіраецца ў Цэнтральны Камітэт Комуністычнай партыі Гер-

маніі, а ў 1925 годзе становіцца старшынёй яго. У тым-жа годзе ён быў выбран дэпутатам германскага рэйхстага і заставаўся ім аж да фашысцкага перавароту (1933 г.).

З нястомнай энергіяй Эрнст Тэльман растлумачваў працоўным масам Германіі небяспеку наступлення фашызма і падрыхтоўкі нямецкімі імперыялістамі агрэсіўнай вайны.

Эрнст Тэльман з'яўляўся вялікім вяшчальнікам праўды аб Савецкім Саюзе. З гарачым натхненнем пераконваў ён нямецкі народ, што толькі ў сувязі, у дружбе з Савецкім Саюзам можна дабіцца шчаслівай будучыні. Вера ў сілу і магутнасць першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы не пахіснулася ў Тэльмана нават у найбольш цяжкія для Савецкага Саюза дні нямецка-фашысцкай акупацыі. Калі адзін з гестапаўцаў, з'явіўшыся ў турму да Тэльмана, выказаў яму свае «прароцтвы» наконт паражэння Савецкага Саюза ў вайне, Тэльман адказаў: «Савецкі Саюз існуе ўжо дваццаць год. Трэцяя імперыя столькі не пратрымаецца».

Пасля захопу гітлераўцамі ўлады ў Германіі Эрнст Тэльман быў арыштаваны і кінуты ў берлінскую турму Маабіт. Шляхам жорсткага катавання, фальсіфікацыі дакументаў, правакацый і подкупу «сведак» фашысцкія гаварылі спрабавалі сфабрыкаваць судовы працэс супроць Тэльмана і вынесці яму смяротны прыгавор. Аднак гэтая фашысцкая зацея, дзякуючы стойкім і мужным паводзінам самога зняволенага, а таксама ў выніку кампаніі, узнятай усімі прагрэсіўнымі сіламі міру ў абарону Тэльмана, пацярпела поўны прасек.

У гады другой сусветнай вайны імя Тэльмана заставалася сімвалам барацьбы прагрэсіўных сіл Германіі супроць фашызма, за мір і дэмакратыю. Вось чаму нават пасаджаны ў турму ён унушаў страх гітлераўскім катом. Напярэдадні свайго краху — 18 жніўня 1944 года — у канцлагеры Бухенвальд яны па-зверску забілі Тэльмана.

Нямецкія рабочыя і ўвесь міжнародны пролетарыят свята шануюць памяць Эрнста Тэльмана. Імя Тэльмана стала сімвалам барацьбы ўсіх міралюбівых сіл супроць адраджэння германскага фашызма і мілітарызма, сімвалам усё ўзрастаючай дружбы і супрацоўніцтва паміж германскім і савецкім народамі.

В. СКОРАБАГАТЫ,

кандыдат гістарычных навук.

КОЖНЫ, хто глянуў-бы на дзяцей Хлусаўскага дзіцячага дома № 3, які знаходзіцца ў Арэхаўскім раёне Віцебскай вобласці, не сказаў-бы, што яны нейкія асаблівыя. Гэта былі дзеці, як дзеці. Гуляючы ў лялькі, яны шчыра верылі, што лялькам часам баляць жываты, і з самым сур'ёзным выглядам прыкладвалі ім «грэлкі» — карабкі ад запалак — і што-хвілінна пыталіся: «Ну як, Таня, табе лягчэй?»

Хлопчыкі садзіліся вярхом на кіі і, прышпорыўшы сваіх «вараных», насіліся па дварэ.

Іншы раз, сабраўшыся ўсе разам, дзеці наладжвалі карагоды. Яны станавіліся ў круг, тупалі ножкамі, пляскалі ў далоні і спявалі песню пра каравай, які быў «вось такой вышыні» і «вось такой шырыні»...

А тым часам гэтыя маленькія дзеткі (у асноўным дашкольнага ўзросту), акрамя гульні ў лялькі, у конікі і карагоды, неслі яшчэ адну вельмі адказную нагрузку. Яны з'яўляліся адначасова і карміцелямі. Але не думайце, што на іх утрыманні былі яшчэ меншыя дзеткі, напрыклад, ясельнага ўзросту. Не, ім даводзілася карміць (і не толькі карміць, а яшчэ і паіць гарэлкай) зусім дарослых дзядзіў і цёцэй.

Калі дзеці вадзілі карагод і спявалі пра каравай, яны не падазравалі, што ад іх караваю ладны кус ужо адкавелены.

Практычна выглядала ўсё гэта прыкладна так.

Калі перад акном кладоўкі дзіцячага дома паказвалася рука з поўлітрам і жаласліва скрыўлены твар знаёмага кладоўчыку Мысько Г. Ф. чалавека, які прасіў чаго-небудзь на «зуб», Мысько не вытрымліваў. Як-бы ні быў заняты, адрываўся ад працы, падыходзіў да скрыняў або паліц, дзе ляжалі прадукты, браў бляшанку кансерваў альбо адразу ладны кавалак галандскага сыру ці яшчэ чаго-небудзь і падаваў аматару выпіць. На чалавека, які меў што выпіць, а не меў чым закусіць, Мысько не мог без жалю глядзець. Ад такога малюнка яго сэрца крывёй аблівалася, і ён гатовы быў падзяліцца апошнім кавалкам хлеба, але... толькі не сваім. Ды і паспрабуй дзяліцца сваім хлебам, калі такіх «нянчасных» сяброў, што маюць грошы на выпіўку і не маюць на закуску, у яго не мала. І штаноў не хопіць. Іншая справа, калі недадаць там некалькі грамаў сыру ці каўбасы дзецям — іх многа, і гэта зусім не прыкметна. Нездарма-ж кажуць: «3 грамады па нітцы — голаму кашуля».

Даведаўшыся, што ў кладоўчыка дзіцячага дома такое «мякае сэрца», яго пачалі даймаць некаторыя знаёмыя жанчыны. Мысько частаваў іх яблыкамі, цукеркамі, пячэннем. Іншы раз браў і для сваіх дзяцей пару яблык, пару цукерак і яшчэ сяго-таго.

Усё было-б добра, калі-б узятыя грамы не перарасталі ў кілаграмы, а ў перакладзе на грошы — у сотні і нават у тысячы рублёў. Асабліва туга даводзілася Мысько ў канцы месяца; часам ніяк нельга было звесці канцы з канцамі, або дэбет з крэдытам.

Тады на дапамогу прыходзіла Лучко П. Е. — бухгалтар таго-ж дзіцячага дома, таксама актыўная наведвальніца кладоўкі. Яна гаспадыня заходзіла да Мысько і аддавала загад:

— Насын мне там кілограмаў колькі цукру!

І Мысько насыпаў. А потым, прыслухоўваючыся, як бойка пастукае Лучко костачкамі лічыльнікаў, з глыбокай пашанай схіляў перад ёй галаву і задаволена шаптаў:

— Сама мудрасць! Яна выведзе! Яна ўсё зробіць, каб было шыта-крыта.

Дзідарослыя УТРЫМАНЦЫ

ФЕЛЬЕТОН

І Лучко выводзіла. Кожны месяц дадаткова спісвала з кладоўчыка то цукеркі, то кансервы, то цукар. Так, паступова, яна паменшыла нястачу ад 7 000 да 3 356 рублёў.

Мысько быў не толькі «мяккасардэчным» кладоўчыком, але і сапраўдным рыцарам. Наглядаючы, як іншы раз цяжка даводзіцца Лучко змагацца з нястачамі, ён падумаў: «У мяне-ж таксама галава на плячах і не для

таго толькі тырчыць, каб шапку насіць».

Невядома, доўга ці каротка ён думаў, але ўрэшце прыдумаў адну махінацыю. З двухкілограмавай гіры высвідраваў 350 грамаў металу, запаяў дзюрэчку і пайшла работа.

Гэта «вынаходства» вельмі палегчыла крадзеж. Кладоўчык ставіў гіру на адну талерку вагаў, прадукты на другую і дакладна, пры сведках, адважваў, а калі-ні-калі дык і пераважваў: «Глядзіце, маўляў, які я шчодры!»

А тым часам «шчодрасць» Мысько дрэнна адбівалася на харчаванні дзяцей: чай падаваўся чамусьці мала салодкі, супы былі скуна запраўлены і г. д. Затое Мысько за адзін толькі дзень 3-га студзеня дзякуючы сваёй выдумцы здолеў «сэканоміць»: цукру 1,5 кг, сала 1 кг, пячэння 700 г.

Але як спрытна ні жангліравала Лучко лічбамі, а Мысько гірамі, у кладоўцы рэвізія выявіла нястачу тавараў на 3608 рублёў. Кладоўчык даў пры гэтым настолькі красамойнае тлумачэнне, што мы дазволім сабе прывесці з яго некалькі вытрымак:

«Цукру 20 кг я ўзяў, а 20 узяла Лучко. Яблыкі, напэўна, разышліся, увесь час прасілі: дай два, дай пяць ды і сам еў. У адносінах 11 кг цукерак, мабыць, прычына тая самая. У адносінах кансерваў і галандскага сыру, дык гэта хлопцы закусілі. Што датычыць матэрыялу «Калумбія», то гэта маё раз'явацтва на базе абланы. Карацей кажучы, усе нястачы можна растлумачыць тым, што справядзачы я сам не рабіў, а накладныя здаваў у бухгалтэрыю, а што з імі там рабілі, адзін святы Алах толькі ведае»...

Цяпер, калі стала вядома, што бухгалтэрыю ў Хлусаўскім дзіцячым доме, акрамя Лучко, веў яшчэ Алах, засталася толькі высветліць, які «святы» вырваў з кнігі ўліку старонкі, дзе адзначалася паступленне малака. Апошні запіс у кнізе рабіўся 22 ліпеня 1955 г.

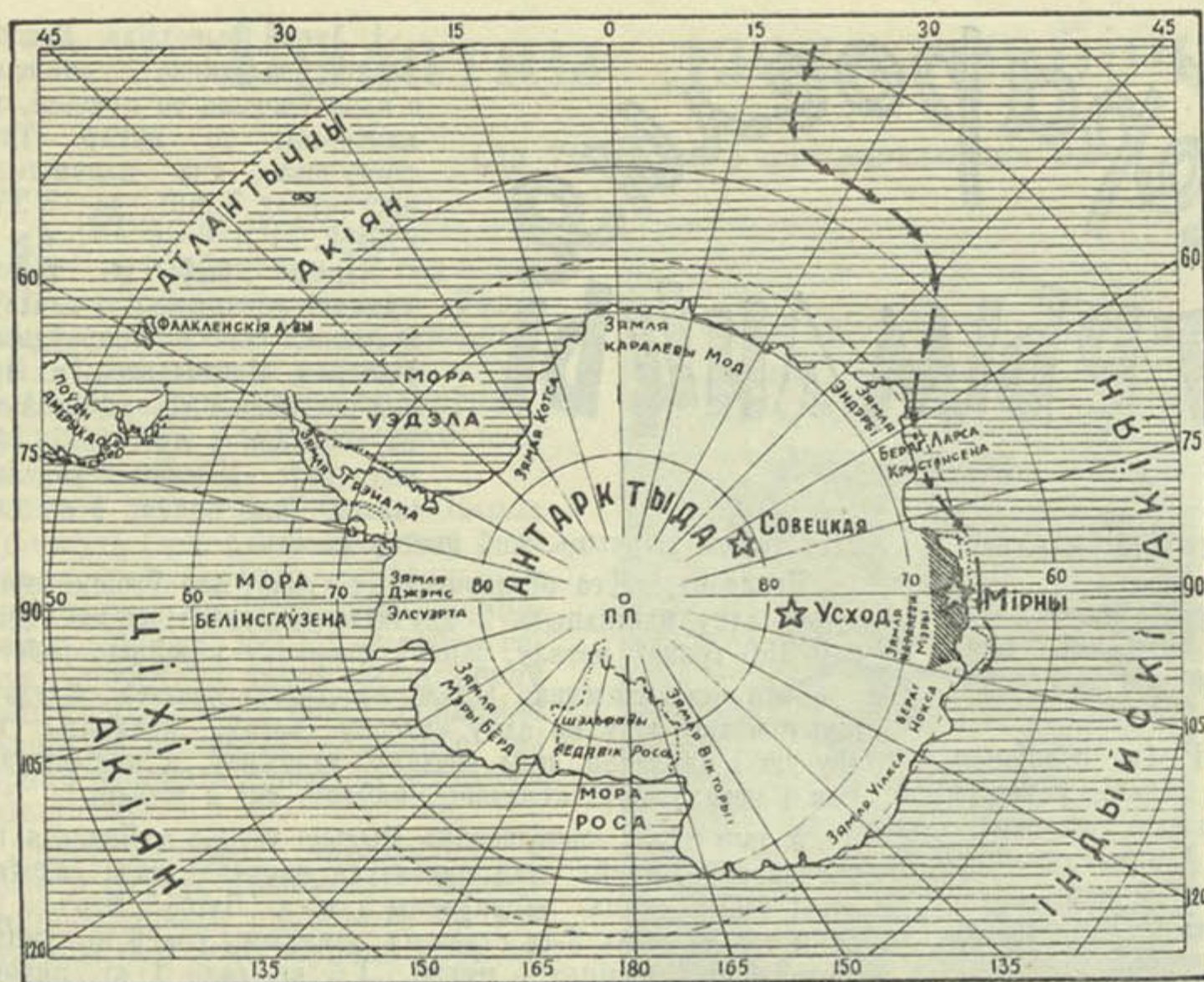
Магчыма, гэтую таямніцу раскрыве бухгалтар Лучко, якая спісала ў сакавіку мінулага года 1340 літраў малака, і яно, як у той казцы: «Па вусах цякло, а ў дзіцячыя раткі не трапляла».

Але хіба толькі малако? Акрамя малака, дзеці яшчэ імат чаго недаатрымлівалі. Мала таго, што іх абважвалі, аблічвалі і ашуквалі, як маглі, на іх яшчэ і «эканомілі».

Совецкая дзяржава нічога не шкадуе для дзяцей-сірот. Грошай адпускае столькі, колькі трэба, каб дзеці былі сытыя, добра апранутыя і здаровыя. Былы-ж дырэктар Хлусаўскага дзіцячага дома Падалінскі А. М. не толькі набраў штат з несумленных людзей, але і не клапаціўся аб тым, каб усе прадукты і тавары для выхаванцаў своечасова выбіраліся з баз. У выніку за 1955 год на харчаванні дзяцей была атрымана нікому непатрэбная «эканомія» на суму ў 27 тысяч рублёў.

Так, карыстаючыся бескантрольнасцю і дзіцячай даверлівасцю, група несумленных людзей ператварыла Хлусаўскі дзіцячы дом № 3 у крыніцу асабістай нажывы.

А. ВАЛЯНЦІНАУ,
Я. ВЕСТКА

Загадкавы мацярык

НАВОКАЛ Поўднёвага полюса размясціўся шосты мацярык зямнога шара — Антарктыда. Плошча яе — каля 14 мільёнаў квадратных кілометраў, г. зн. больш Еўропы амаль у паўтара раза. Уся гэтая велізарная прастора пакрыта магутным пластам лёду. Сталага насельніцтва ў Антарктыдзе няма; вивучана гэта гіганцкая ледзяная пустыня надзвычай слаба.

У нашым артыкуле будучы сустрэцца два падобныя словы: Антарктыка і Антарктыда. Антарктыкай называецца ўся поўднёвая палярная вобласць, якая ўключае ў сябе Антарктыду, рад астравоў і прылягаючыя часткі акіянаў. Антарктыда-ж, як ужо мы пісалі, — гэта мацярык, які знаходзіцца ў поўднёвай палярнай вобласці.

Даследаванне Антарктыкі пачалося параўнаўча нядаўна. У 1772—1775 гг. англійскі мореплаўца Д. Кук не раз імкнуўся адкрыць мацярык у поўднёва-палярных абласцях, але яго спробы скончыліся няўдачай, і Кук пісаў, што сваімі плаваннямі ён «бясспрэчна адвергнуў магчымасць існавання мацерыка» ў поўднёвапалярнай вобласці.

Далейшыя падарожжы паказалі, што вывад Кука быў памылковы.

У 1819 г. да Поўднёвага полюса накіравалася руская экспедыцыя пад кіраўніцтвам Ф. Ф. Белінсгаузена; у поўднёвапалярных абласцях экспедыцыя працавала да 1821 г. У складзе экспедыцыі былі два шлюпы: «Усход» і «Мірны» вадзмяшчэннем у 900 тон і 530 тон. Гэтым маленькім парусным драўляным суднам даводзілася працаваць у суровых лядовых умовах.

Экспедыцыя дала бліскучыя вынікі. Рускія мореплаўцы адкрылі востраў Петра I, Зямлю Александра I; сабралі багаты навуковы матэрыял аб

прыродзе Антарктыкі. Але важнейшым вынікам было адкрыццё шостага мацерыка на Зямлі: 16 і 21 студзеня 1820 года руская экспедыцыя два разы падышла да берага Антарктыды. У гонар кіраўніка экспедыцыі адно з мораў было названа морам Белінсгаузена.

З 1907 г. пачаліся спробы дасягнуць Поўднёвага полюса. Першая з іх — Шэклтона (у 1907—1909 г.г.) — скончылася няўдачай: ён вымушаны быў вярнуцца з-за недахопу харчоў. У 1910—1912 гадах Поўднёвы полюс прабуюць дасяг-

Дызельэлектраход «Об».

нуць адразу дзве экспедыцыі: Р. Амундсена (нарвежская) і Р. Скота (англійская).

Руал Амундсен старанна падрыхтаваўся да паходу. Ён правільна вырашыў, што найлепшым транспартам у льдах будучы сабачыя запрэжкі. Сабакі вынослівыя, добра пераносяць суровыя маразы; па дарозе назад яны служылі ежай для членаў экспедыцыі.

20 кастрычніка 1911 г. з чатырма спадарожнікамі Амундсен рушыў да Поўднёвага полюса. Праз кожныя 8 км будавалі снежныя слупы, каб лягчэй было знайсці дарогу назад.

Нягледзячы на жорсткія маразы, страшэнныя мяцеліцы і прорвы, Амундсен упарта прасоўваўся ўперад і 14 снежня 1911 г. дасягнуў Поўднёвага полюса. «А трэцяй гадзіне дня ўсе каюры (пагоншчыкі. — І. Ш.) адначасова закрычалі «стоп!»... Мэта была дасягнута» (Р. Амундсен «Поўднёвы полюс»). 18-га снежня крануліся назад і шчасліва дасягнулі берага.

Скот дабраўся да полюса праз месяц пасля Амундсена. Але ён зрабіў памылку, узяўшы ў якасці транспарту маленькіх коней — поні. Яны хутка палі, і людзям самім давялося цягнуць цяжкія нарты. Гэта адразу надзвычай пагоршыла становішча. Па дарозе назад уся экспедыцыя загінула ад голаду; сам Роберт Скот памёр, не дайшоўшы ўсяго толькі каля 20 км да склада з харчаваннем.

У 1935 г. Л. Элсуорт упершыню перасек на самалёце Антарктыду — ад мора Уэдэла (гл. карту) да мора Роса. Сухпутным-жа шляхам Антарктыду дагэтуль ніхто яшчэ не прайшоў.

З 1946 г. у Антарктыцы працуе савецкая кітабойная флатылія «Слава». На «Славе» вядзе навуковыя назіранні цэлая група савецкіх вучоных. Яна сабрала вялікі навуковы матэрыял аб Антарктыцы.

Нямала экспедыцый вивучала Антарктыду. Аднак і дагэтуль невядома, што гэта — суцэльны мацярык ці група астравоў? І сапраўды, паглядзіце на карту: у Антарктыду з двух процілеглых бакоў глыбока ўдаюцца моры Уэдэла і Роса. А што-ж знаходзіцца паміж морамі — суша ці марскі праліў? Гэта невядома: Антарктыда пакрыта лёдам, і таму вырашыць загадку надзвычай цяжка.

Большая частка Антарктыды — нагор'е сярэдняй вышыні каля 3 тысяч метраў над узроўнем мора. Паміж зямлёй Грэяма і ледавіком Роса знаходзяцца горныя ланцугі, якія дасягаюць больш 6 тысяч метраў вышыні. У Антарктыдзе ёсць два вулканы — Тэрор і Эрэбус.

Антарктыда багата карыснымі выкапнямі. Ужо знойдзены жалеза, медзь, цынк, свінец, золата, серабро, велізарныя залежы вугалю, уранавыя руды.

Бадай, найбольш характэрнай асаблівасцю Антарктыды з'яўляецца яе абледзяненне. Увесь мацярык, як ужо гаварылася, пакрыты магутным ледзяным панцырам таўшчынёй ад некалькіх дзесяткаў да двух з лішнім тысяч метраў; сярэдняя таўшчыня гэтага лядовага шчыта — паўтара кілометра. Толькі асобныя горныя вяршыні і рад невялікіх участкаў сушы свабодны ад лёду. Калі-б увесь лёд растаяў, то ўзровень усіх акіянаў і мораў падняўся-б на 15—20 метраў. Але Антарктыда не заўсёды была пакрыта лёдам: шмат тысяч год таму назад там быў цёплы клімат, раслі лясы. Пра гэта

расказваюць нам выкапнёвыя рэшткі жывёльнага і расліннага свету.

Пад уздзеяннем сваёй уласнай вагі велізарныя масы лёду павольна расцякаюцца ў розныя бакі (з сярэдняй хуткасцю каля 2—3 м у суткі), спускаюцца ў мора і далёка ўдаюцца ў яго. Гэтыя, так званыя шэльфавыя, ледавікі падобны на гіганцкія ледзяныя пліты. Адна іх частка прымацавана да мацерыка, а другая плавае на вадзе.

Самы вялікі — ледавік Роса — мае здзіўляючыя размеры: яго плошча — каля 500 тысяч квадратных кілометраў, г. зн. толькі крыху менш тэрыторыі Францыі. Гэты ледавік абрываецца ў бок акіяна адвеснай ледзяной сцяной вышыняй у 30—40 м. Уявіце сабе ледзяную сцяну вышыняй з 7—8-павярховы дом, якая цягнецца на сотні кілометраў. Малюнак, што і казаць, дзіўсны. Ад гэтых ледзяных палёў адрываюцца велізарныя глыбы — айсбергі, якія затым доўга плаваюць у акіяне, пакуль не растаюць. Звычайны іх размер 300—400 м у даўжыню. Але бываюць айсбергі даўжынёй больш 100 кілометраў!

Магутны ледзяны пакрыў Антарктыды — адна з прычын яе выключна суровага клімату. Нават у самыя цёплыя месяцы — у студзені і лютым — стаіць тэмпература ніжэй нуля (-4° , -6°); вышэй нуля тэмпература падываецца вельмі рэдка. Зімой стаяць маразы ў пяцьдзесят і шэсцьдзесят градусаў.

У Антарктыдзе часта лютуюць штормы. Так, на мысе Дзенісон у годзе бывае 340 дзён з навальніцай. Вецер часта дзьме з неймавернай сілай, часам да 90 метраў у секунду. Навальніцы заўсёды праходзяць з моцнымі завірухамі. Сіла ветру такая, што ўсяго толькі за некалькі дзён пад ударамі снежных частак пераразаюцца моцныя пяньковыя каналы, а іржавыя металічныя прадметы паліруюцца да бляску. Ападкаў выпадаюць амаль выключна ў выглядзе снегу, дождж ідзе вельмі рэдка.

Нягледзячы на надзвычайную суровасць клімату, у Антарктыдзе былі зной-

Жыхары Антарктыды — пінгвіны.

дзены ўчасткі сушы, свабодныя ад лёду. У радзе месц выяўлены нават... азёры. Як маглі з'явіцца сярод ільдоў гэтыя свабодныя ўчасткі зямлі, застаецца пакуль што адной з многіх загадак Антарктыды.

Суровы клімат — прычына беднасці расліннага і жывёльнага свету Антарктыды. Жыццё сканцэнтравана на ўзбярэжжы і ў навакольных водах.

Расліннасць сустракаецца толькі ў тых месцах сушы, якія летам вызваляюцца ад лёду. У асноўным — гэта імхі і лішайнікі.

Крыху багацей жывёльны свет. Найбольш тыповымі і самымі шматлікімі жыхарамі Антарктыды з'яўляюцца пінгвіны. Гэта вельмі своеасаблівыя птушкі, якія не маюць сабе падобных у поўначным поўшар'і. Крылляў у іх няма: яны ператварыліся ў ласты. Лятаць пінгвіны не могуць, але затое вельмі добра плаваюць. Шчыльны пер'евы пакрыў і слой падскурнага сала ахоўваюць пінгвінаў ад марозу: яны могуць доўга знаходзіцца ў ледзяной вадзе, здабываючы сабе ежу. Жывяцца дробнай рыбай і малюскамі.

Летам у прыбярэжных водах Антарктыды сустракаецца мноства птушак, у тым ліку альбатросы, буравеснікі, чайкі, бакланы.

Наземных млекакормячых у Антарктыдзе няма. З марскіх характэрны цю-

лені і кіты. У Антарктыдзе жыве некалькі відаў цюленяў: марскі слон, марскі леопард, цюлень Роса і іншыя. Адзін з відаў цюленяў — марскі коцік — раней сустракаўся велізарнымі статкамі, але ўжо ў XIX стагоддзі коцікі былі па-драпежніцку знішчаны з-за сваёй каштоўнай футравіны.

Самы буйны з антарктычных цюленяў — марскі слон. Даўжыня самцоў — да 5, самак — да 3 метраў. На сушы марскі слон вельмі няспрытны, плавае-ж ён лёгка і хутка.

На Антарктыку прыпадае 82% усёй сусветнай здабычы кітоў. Кіты — самыя буйныя млекакормячыя на зямным шары. Асабліва вялікі сіні кіт, даўжынёй да 30 м і вагою да 150 тон.

Цікавасць да прыроды Антарктыды ўвесь час расце. Велізарную ролю ў вывучэнні антарктычнага мацерыка адыграюць даследаванні ў час Міжнароднага геофізічнага года, які будзе праводзіцца з 1 ліпеня 1957 г. па 31 снежня 1958 г. У гэтай рабоце прымуць удзел вучоныя больш 40 краін свету.

У Антарктыду прыбыла савецкая экспедыцыя пад кіраўніцтвам вядомага даследчыка Арктыкі М. М. Сомова. Экспедыцыя адправілася на двух дызель-электраходах («Об» і «Лена»), спецыяльна абсталяваных для вядзення навуковых работ. Экспедыцыя мае авіяцыйны атрад з 4 самалётаў і 2 верталётаў, а таксама наземны транспарт: трактары, усюдыходы, сабачыя запрэжкі. Экспедыцыя будзе вывучаць клімат, геалогію, расліны і жывёльны свет Антарктыды, цяжкія ў абмываючых яе водах, палярныя ззянні, касмічныя праменні, ледзяное покрыва мацерыка.

Работы будуць весціся на сушы і на моры. Пра ўсё гэта мы пастараемся расказаць у другім артыкуле, прысвечаным вывучэнню «таямнічага» мацерыка.

І. ШЫШКІН,
правадзейны член
Географічнага таварыства
Саюза ССР.

АБ ШКОДНАСЦІ РЭЛІГІЙНЫХ ЗАБАБОНАУ

НАЙБОЛЬШ жывучым і шкодным перажыткам старой буржуазнай ідэалогіі з'яўляюцца рэлігійныя забабоны — г. зн. вера ў бога, у цуды, у звышнатуральныя сілы, у загробнае жыццё і да т. п. Рэлігійныя забабоны садзейнічаюць захаванню і замацаванню ўсялякіх іншых перажыткаў старой свядомасці, і таму партыя ўдзяляе пераадоленню рэлігійнага дурману асабліва вялікую ўвагу.

Рэлігійныя забабоны шкодны тым, што аслабляюць актыўнасць веруючых у барацьбе за камунізм. Грунтуючыся на навуковай аснове марксізма-ленінізма, партыя вучыць, што такое грамадства пабудавана можна, але само яно не прыдзе, за яго трэба змагацца. Сваё шчасце людзі могуць здабыць толькі ўласнымі рукамі, самаадданай, свядомай творчай працай.

А што прапаведуе рэлігія? Яна сее нявер'е ў магчымасць пабудовы камунізма, усяляе ў людзей надзеі на дапамогу неіснуючага бога, на нябесныя цуды і тым самым аслабляе волю, актыўнасць, настойлівасць людзей у барацьбе за рэальнае зямное шчасце. Ясна, што гэтыя рэлігійныя прынцыпы прама процілеглыя і несумяшчальныя з сацыялістычнымі ідэямі.

Вялікая шкоднасць рэлігійных забабонаў заключаецца ў тым, што яны ўмацоўваюць прынцыпы варожай нашаму грамадству буржуазнай маралі. Рэлігія, напрыклад, прыві-

вае людзям няправільны, пагардлівы погляд на працу, як на пракляцце і ганьбу. У рэлігійных пісаннях сцвярджаецца, быццам бог паслаў чалавеку працу ў пакаранне за нейкі «першародны грэх». Але гэта дзікая і недарэчная выдумка, бо вядома, што праца з'яўляецца асновай усяго існавання чалавечага грамадства, што людзі, не працуючы, не змаглі-б жыць, грамадства загінула-б. Праца з'яўляецца пракляццем толькі ў эксплуатацыйным грамадстве, дзе ўсе вынікі народнай працы прысвойвае жменька эксплуатацыйнага ўладары.

Наша партыя і Савецкі ўрад няспынна клапацяцца аб усямерным палегчэнні працы людзей, аб замене цяжкіх работ машынамі. У шостай пяцігодцы пастаўлена задача — рэзка ўзмацніць тэмпы механізацыі работ.

Як-жа можна ў нашай краіне, дзе ўсё робіцца для палегчэння працы і ператварэння яе ў жыццёвую неабходнасць, мірыцца з невуцкімі і недарэчнымі ўяўленнямі рэлігіі, быццам праца — божае пракляцце і кара? Падобныя ўяўленні апраўдваюць гультаёў, бяздзельнікаў, лодараў, апраўдваюць парушэнне працоўнай дысцыпліны і тым самым перашкаджаюць нашай справе.

Або ўзяць, скажам, такія сцверджанні рэлігійнай маралі, як погляд на ўзаемаадносіны людзей у калектыве, на адносіны да жанчыны, да правіл агульнажыцця. Яны таксама чужыя і ў корані варожыя нашаму ладу жыцця, камуністычнай

маралі. Галоўны прынцып буржуазнай маралі, які прапаведуе рэлігія, — «Кожны за сябе, адзін бог за ўсіх» — раз'ядноўвае людзей. Ён накіраваны супроць калектывізму, супроць узаемадапамогі і ўзаемавыручкі. А вядома-ж, што сіла нашага народа, сіла савецкага грамадства — у калектывізме, ва ўзаемнай падтрымцы, у адзінстве і згуртаванасці вакол свайго баявога кіраўніка — Комуністычнай партыі. Вялікі Ленін яшчэ на зары савецкай улады заклікаў вытравіць праклятае правіла «Кожны за сябе, адзін бог за ўсіх» і ўкараніць у свядомасць, у звычку, у штодзённы ўжытак мас соцыялістычнае правіла: «Усе за аднаго і адзін за ўсіх».

Рэлігійныя перажыткі садзейнічаюць замацаванню і захаванню варожасці і непрыязні паміж прадстаўнікамі паасобных рас і нацый. Кожная рэлігія ўнушае сваім паслядоўнікам, што толькі яна правамерная і правільная, а тыя, хто яе прызнае, — «выбраныя сыны бога»; што ўсе іншыя рэлігіі «несапраўдныя», а тыя, хто прызнае іх, — «паганьня». Падобныя ўяўленні падрываюць дружбу народаў, давер'е паміж нацыямі. А вядома, што дружба савецкіх народаў — вялікая сіла, што партыя заклікае нястомна мацаваць дружбу і брацтва савецкіх народаў.

Рэлігія прапаведуе надзвычай шкодны для нашага грамадства, дзікі і недарэчны погляд на жанчыну, як на істоту абмежаваную, няпоўнаценную і ніжэйшую ў параўнанні з мужчынам. Усякая рэлігія, ці то будзе хрысціянства ці будызм, мусульманства ці іудызм, прыніжае, зневажае жанчыну, аб'яўляе яе істотай грахоўнай, нікчэмнай, няздольнай да самастойнага жыцця і дзейнасці. Таму А. М. Горкі і падкрэсліваў, што рэлігія і царква з'яўляюцца старажытнымі, нястомнымі і самымі жорсткімі ворагамі жанчыны. Рэлігія сваім недарэчным поглядам прабуе адцягнуць жанчын — палову насельніцтва зямлі — ад актыўнага палітычнага жыцця.

Жанчыны савецкай краіны не ведаюць такога дзікага прыніжэння, у якое ставіць жанчын эксплуатацыйскі, капіталістычны лад. Савецкія жанчыны — актыўныя барацьбіты за камунізм, актыўныя ўдзельнікі гаспадарчага, палітычнага і культурнага жыцця. Няма нічога недарэчней і шкодней, як пашырэнне ў нас рэлігійнай бязглуздзіцы аб няпоўнаценнасці і абмежаванасці жанчыны. Падобныя рэлігійныя забавоны толькі падтрымліваюць і апраўдваюць антыграмадскія ўчынкі тых адсталых людзей, якія часам пагардліва, груба і ганебна адносяцца да жанчыны, да жонкі і сям'і, разбэшчаны ў быту і г. д.

Не меншую шкоду нашаму грамадству і самім веруючым прыносяць не толькі рэлігійныя ідэі і погляды, але і выкананне рэлігійных культаў і рэлігійных свят, непарыўна звязаных з рэлігійнымі вераваннямі. Выкананне такіх варварскіх абрадаў, як хрышчэнне, абразанне, цалаванне абразоў, прычашчэнне і да т. п., — гэта, як правіла, крыніца пашырэння ўсялякіх хвароб.

Або ўзяць, напрыклад, адпраўленне рэлігійных свят. Вядомы факты, калі ў некаторых вёсках нашай рэспублікі ў гонар выдуманых, ніколі не існаваўшых святых наладжваюцца так званыя фэсты або кірмашы ў разгар сельскагаспадарчых работ. Яны суправаджаюцца масавым нявыходам на работу, бязмэтавымі папойкамі, а часам і бойкамі. Мінутым летам, напрыклад, у пачатку жніўня, падобны выпадак меў месца ў вёсцы Скалкі Парыцкага раёна Гомельскай вобласці. У калгасе стаяла несабраная спелае жыта, а большасць калгаснікаў не выходзіла на работу на працягу 3—4 дзён. Кі канцу «кірмашавання» частка іх, пасля п'янкі, наладзіла панажоўшчыну, у выніку якой чацвёрта было паранена і дастаўлена ў раённую бальніцу. І калгасу, і калгаснікам была нанесена непапраўная страта.

Вялікае зло для нашага грамадства, для савецкіх людзей — усялякія забавоны нахштальт гаданняў, веры ў прыкметы, у замовы, у шэпты, у лекавыя якасці «святой вады» і да т. п. Падобныя забавоны і знахарства з'яўляюцца параджэннем цемры і невуцтва, на якіх нажываюцца ўсялякія шарлатаны і прайдзісветы. Вядома, напрыклад, што сустракаюцца ў нас яшчэ так званыя хіраманты, астралогі, варажбіткі і іншыя «прадказальнікі» лёсу, якія прабуюць унушыць забавонным людзям, быццам па лініях рукі, па зорках, або па картах мож-

на прадказаць будучае чалавека. Але гэта яўная хлусня і ашуканства. Адаючы перавагу знахарам, шарлатанам і «святой вадыцы» перад медыцынай, перад навукай, забавонныя людзі ставяць пад пагрозу здароўе і жыццё сваё і блізкіх, бо ніякай палёгкай, ніякай дапамогі знахары даць не могуць, як вельмі далёкія ад навукі, цёмныя людзі. Не ведаючы сапраўдных прычын хваробы, яны здольны толькі ўзмацніць пакуты хворых.

Як ні дзіўна, а сустракаюцца ў нас яшчэ людзі, нярэдка даволі адукаваныя, якія вераць у шчаслівыя або нешчаслівыя прыкметы, сны і да т. п. Навука даўно раскрыла прычыну такіх з'яў, як сны, і даказала, што гэта вынік дзейнасці чалавечага мозгу, што нічога звышнатуральнага і таямнічага ў снах няма. Наўрад ці ёсць неабходнасць даказваць, што няма абсалютна ніякай сувязі паміж чорнай кошкай, якая выпадкова прабегла па дарозе, і дзеяснямі, учынкамі і шчаслівым лёсам чалавека. Часцей за ўсё ў падобных выпадках мы маем справу са шкоднымі і неразумнымі звычкамі, якія ўкараняліся стагоддзямі і якія перадаюцца іменна па звычцы, па традыцыі.

Неабходна мець на ўвазе, што вера ў прыкметы і таму падобныя забавоны нярэдка ад бацькоў перадаецца дзецям. У друку нашым расказвалася аб такіх фактах, калі паасобныя дзеці школьнага ўзросту, пераймаючы забавонных бацькоў, пачынаюць лічыць, нібы добрую ацэнку ў школе можна атрымаць не ў залежнасці ад ведаў, а ад таго, колькі гузікаў будзе на сукенцы, якога колеру будзе адзенне і да т. п. Недарэчнасць і шкоднасць падобных звычак, традыцый і поглядаў зусім відавочна.

У якой-бы форме ні выяўляліся перажыткі рэлігійнай ідэалогіі і маралі, яны аднолькава шкодны для савецкіх людзей, для нашага грамадства, бо ў той ці іншай меры адцягваюць веруючых ад актыўнай барацьбы за нашу вялікую мэту — за камунізм.

В. СІКОРСКИ,

кандыдат філасофскіх навук.

Уладзімір Сачкоўскі, Ганна Дубовін і Вера Мартысевіч паспяхова закончылі вучобу ў Пінскім вучылішчы механізацыі сельскай гаспадаркі № 10 і атрымалі спецыяльнасць трактарыстаў-машыністаў шырокага профілю.

Фото П. Нікіціна.

Комсамолка, вучаніца 10 класа Галя Іванова самастойна працуе на фрэзерным станку ў механічным цэху завода швейных машын.

Фото П. Нікіціна

ПРАЦОЎНЫЯ НАВЫКІ Ў ШКОЛЕ

АРШАНСКАЯ сярэдняя школа № 1 імя М. І. Калініна шмат увагі ўдзяляе падрыхтоўцы вучняў да практычнай дзейнасці. Вучні дзевятых і дзесятых класаў ужо другі год працуюць на прамысловых прадпрыемствах (заводы «Чырвоны змагар» і швейных машын). Паколькі вучэбны план гэтага не прадугледжвае, то згода працаваць на заводзе — справа добраахвотная. Калі праводзіўся запіс жадаючых, у спісах аказаліся амаль усе вучні трох дзесятых і трох дзевятых класаў.

На занятках па працы ў сталярнай майстэрні (злева направа) вучаніцы 6 класа Зоя Ціханова, Валя Чарткова і Тамара Басно.

Тэхнолаг цэха машынабудаўнічага завода «Чырвоны змагар» Іван Любянкоў праводзіць заняткі з вучнямі ў механічнай майстэрні школы.

Для пачатку склалі групу з пятнаццаці вучняў, якія ўзяліся працаваць на заводзе «Чырвоны змагар» па панядзелках і суботах з 15 да 17 гадзін. Дырэктар завода тав. Жданаў сустрэў школьнікаў добра, расказаў аб гісторыі прадпрыемства і яго людзях. Вучняў прымацэвалі да лепшых рабочых. Спачатку яны слухалі тлумачэнні і выконвалі розныя падсобныя работы. А ўжо ў сакавіку ім пачалі даручаць самастойныя заданні. Самі вучні былі зацікаўлены ў тым, каб дапамагчы рабочаму выканаць план, палегчыць яго работу. Гэта прымусіла іх чытаць спецыяльную літаратуру.

Вучні з гэтай групы сталі больш дысцыплінаваныя, пачалі лепш вучыцца. Трое з пятнаццаці скончылі школу з сярэбраным медалем. Работа на заводзе не толькі не перагрузіла вучняў, а, наадварот, — садзейнічала навучанню. Таму мы вырашылі паслаць на заводы ўсіх жадаючых з дзесятых і дзевятых класаў.

Дырэктар завода швейных машын тав. Бязлюдаў таксама ахвотна пайшоў нам насустрэчу. Ён сказаў: «Як не дазволіць, калі ў школе выходзіць наша будучая змена? Ды і політэхнічнае навучанне — справа агульнадзяржаўная».

На вучнёўскіх білетах была пастаўлена пячатка завода, і яны сталі служыць пропускам. Гэта ўзнімала аўтарытэт вучнёўскага білета. Бацькі ўхвалялі пачынанні школы і завода. Аднак маці вучаніцы П., убачыўшы заводскую пячатку на вучнёўскім білеце дачкі, зразумела гэта па-свойму: «Ты павінна толькі ў школе вучыцца. Твая справа —

Школьнікі з цікавасцю вывучаюць аўтамабіль. Эма Фокіна і Аляксандр Жыхарэвіч за вывучэннем матара.

На ўроку ручной працы ў першым класе (злева направа): Жанна Прэйдзін, Галя Нетылева і Анатолій Лідэрман.

комсамола, добра спраўляецца з грамадскай работай.

У школе працуюць розныя гурткі. У гуртку крою і шыцця дзяўчынкі ўжо самастойна выконваюць работы. Гурткамі рукадзелля кіруюць маці вучняў Н. К. Купрэва і Е. К. Скафенка.

Гурток юнатаў вырасціў на прышкольным участку 60 яблынь і груш, 450 ягадных кустоў, 170 дэкаратыўных дрэў, збірае ўраджаі не ніжэй, чым у прыгарадных калгасах.

З дапамогаю шэфай у школе абсталяваны слясарная і сталярная майстэрні, аўтаклас.

Уся наша работа дае магчымасць спалучаць навучанне з прадукцыйнаю працай на вытворчасці.

Г. АНЦІПЕНКА,
дырэктар школы.

зарабляць хлеб пяром». Але дзяўчынка цвёрда вырашыла працаваць на заводзе.

Многія з нашых выпускнікоў (Зайдзелаў Георгій, Цітоў Уладзімір, Бахмат Людміла), атрымаўшы атэстат сталасці, пайшлі працаваць на завод.

Знаёмячыся не толькі са сваім цэхам, але і з усёй вытворчасцю, вучням лягчэй выбраць сабе прафесію.

Працуючы на заводзе, вучні знаходзяць час для ўдзелу ў грамадскім жыцці школы, у школьных гуртках, для адпачынку. Так, вучаніца дзесятага «А» класа Левіна Інеса — старшыня вучкома, па агульнаадукацыйных прадметах мае пяцёркі. Іванова Галіна — член камітэта

Вучаніцы-старшакласніцы з захапленнем займаюцца ў гуртку крою і шыцця. Кіруе гуртком Н. К. Купрэва

Пецяна радасць

ВЕЧАР быў прасты, звычайны, як і многія іншыя асеннія вечары. За акном — густая пялёнка змроку, аканіцамі скрыпеў вечер, кідаючы ў шыбы жмені дажджу і мокрыя камякі снегу.

Добра такім вечарам пасядзець дома, сярод сям'і, слухаючы радыё або, скажам, чытаючы кнігу.

Сям'я Івана Пятровіча Шышкіна была ў поўным складзе: сам гаспадар шуршэў газеткай, жонка, Клаўдзія Нікалаеўна, узабраўшыся з нагамі на крэсла, схілілася над кнігай, а шасцігадовы Пеця сядзеў проста на падлозе і нешта будаваў.

— Між іншым, — адклаўшы газету, звярнуўся Іван Пятровіч да жонкі, — твая пляменніца ўжо піша, чытае і шмат ведае напамяць. Надзіва здольная дзяўчынка!

«Людміла ўжо піша, добра чытае, ведае шмат вершаў», — паўтарае ў думках Клаўдзія Нікалаеўна і глядзіць на свайго сына.

Працуючы ў школе, мы, настаўнікі, нярэдка сустракаемся з выпадкамі заўчаснага навучання дашкольнікаў пісьму і чытання. Звычайна гэта робіцца людзьмі, метадычна зусім непісьменнымі, што прыносіць шмат шкоды дзіцяці і лішнія клопаты настаўніку. Такі «навуцаны дашкольнік», як паказваюць прыклады, прызвычайваецца няправільна трымаць ручку або аловак, выпрацоўвае няправільную пасадку і г. д., ужо не кажучы аб каліграфіі пісьма, якая заўсёды бывае зусім няправільнай. Аб гэтым я і паспрабаваў расказаць.

Пеця, расклаўшы на вялікім фанерным лісце ўсю сваю гаспадарку: кубікі, старыя паламаныя цацкі, кавалкі бляхі, розныя брускі і палкі, — будаваў чыгунку. Хлопчык так працаваў, што кропелькі поту пацеркамі выступілі на яго носіку, рассыпаліся па ілбу. Твар Пеці разрумяніўся, у вачах — страсць і натхненне.

А маці ў гэты час думала: «І што выйдзе з такога дзіцяці? Яму-б толькі цвікі, малаток. Хутка яны (гэта бацька з сынам) прынясуць

у пакой сякеру, пілы, а потым варштат паставяць. А Люда ўжо чытае, піша», — успамінала яна. Але самае галоўнае, што непакоіла маці, дык гэта абыхавасць сына да кнігі. Калі ўпершыню яна набыла па-знаёмству буквар (іменна набыла, а не купіла: буквары-ж заўсёды нарасхват), Пеця наспех і з сумным выглядам пралістаў кнігу і тут-жа, на жах маці, нажніцамі выразаў малаток і сабачку.

Так далей працягвацца не можа!

— Пеця, ідзі сюды! — ледзяным голасам паклікала Клаўдзія Нікалаеўна сына.

Пеця нехаця падышоў да стала, запытальна зірнуў у вочы маці.

— Сядай!

Хлопчык няёмка ўсеўся на край крэсла.

— Табе хутка шэсць год, — звярнулася Клаўдзія Нікалаеўна з прамовай да сына і задумалася. Памаўчаўшы, яна сказала паўтарыла, але больш строга. — Табе шэсць год. Словам, ты не маленькі і хутка пойдзеш у школу. Твае ровеснікі пішуць, чытаюць, ведаюць шмат вершаў... А ты, акрамя, як стукаць малатком, нічога не ўмееш, нічога не ведаеш і не хочаш ведаць. Хопіць! Да-во-лі! — маці вельмі хвалявалася. Яна парывіста ўстала і прайшла па пакоі, а потым спынілася супроць сына і ўжо больш спакойна працягвала. — З сённяшняга дня мы з табой пачнем займацца: я — па чытанню, бацька — па пісьму.

Апошняе яна зноў сказала гучна, з дакорам: нарэшце, адказваць за выхаванне дзяцей павінны не толькі маці, але і бацькі.

Хлопчык слухаў маці, а глядзеў на поезд: яму так хацелася дабудаваць чыгунку і прапусціць паравоз.

— Ну, куды глядзіш?

Пеця пакрыўджана павярнуўся да маці.

— Дык вось, а цяпер глядзі і запамінай! — загадала яна і, хутка намалюваўшы на лістку нешта, падобнае на рагатку, якой хлопчыкі палохалі вераб'ёў, сказала: — Гэта літара. Называецца яна «у». Ну, паўтарай за мной: у-у-у.

Пеця паўтарыў:

— У-у-у.

Маці, задаволеная, зірнула ў бок мужа і намалювала літару меншую.

— А гэта? — спытала яна.

Пеця загудзеў зноў і мацней.

Першы дзесятак літар Пеця запомніў хутка, за некалькі вечароў, але калі прыступілі да другога, хлопчык пачаў блытаць.

— Ды ты не блытай. Вось гэтая, падобная на качаргу, «ге». Паўтарай: качарга — «ге». Ну...

Пеця добрасумленна паўтараў.

— А цяпер далей... — Клаўдзія Нікалаеўна дапамагала не толькі, прыдумваючы параўнанні, але і жэстамі, мімікай. — Вось гэта «фе», «фе», — гаварыла яна і з агідай моршчыла твар...

Пеця таксама моршчыўся і запамінаў хутчэй.

Нехта з суседзяў параіў купіць азбуку з малюнкамі.

«І як гэта я сама не здагадалася», — незадаволеная сабой, думала Клаўдзія Нікалаеўна, калі Пеця ведаў ужо амаль усе літары. Але паколькі прадавалася такая азбука, значыць, трэба было прайсці і яе: усё-ж лягчэй будзе хлопчыку, калі той пойдзе ў школу. Заглядаючы ў будучае, маці бачыла сына толькі выдатнікам.

— Якая гэта літара? — пытала Клаўдзія Нікалаеўна ў Пеці, паказваючы знак, дзе сядзеў заяц.

Усміхнуўшыся, хлопчык запыраўся:

— Гэта не літара, а зайчык.

— Табе гавораць: глядзі на літару. Вось гэта «зэ», разумеш, дзе заяц, — там «зэ». Ну, а гэта якая?

— Вожык! — захоплена ўсклікнуў Пеця, пазнаўшы вожыка.

Маці замахала рукамі і балюча пацягнула сына за вуха. У апошні час, раздражняючыся непаспяхавасцю, яна паўтарала гэты ўсё часцей і часцей. Часам, калі Пеця асабліва ўпарціўся, займалася з папругай.

— Ведай-жа ты, дубіна: дзе вожык, там літара «вэ», — цярпела Клаўдзія Нікалаеўна. Пеці-ж было зусім незразумела, чаму, дзе зайчык, там «зэ», а дзе вожык — «вэ». Але ён паўтараў са слязамі на вачах.

А час ішоў. Студзеньскія маразы змяніліся лютаўскай мяцеліцай і пургой. Затым сціхлі вятры, насталі цёплыя пагодлівыя дні сакавіка. Дзеці радасна сустракалі цёплае сонейка, ламалі з дахаў ледзяшы.

Толькі ўсё гэта ішло міма Пеці. Замкнуты, адзінокі, назіраў ён за дзецьмі, прыціскаючы лоб да халоднай шыбіны. Таямнічы свет непазнаных знакаў пісьма акружаў яго, не даючы спакою. Часам і ў сне яны, мёртвыя, ажывалі, чапляліся за рукі, лезлі ў пасцель. Пеця прачынаўся ў халодным поце, гадзінамі не спаў, круціўся. З дня на дзень згасалі яго радасці, усё вузей рабіўся яго дзіцячы свет, усё радзей чуўся яго шчыры, бесклапотны смех. Хлопчык стаў сур'ёзны, задумлівы, бледны тварык яго завастрыўся, і сам ён, здавалася, выцягнуўся.

Перастаў Пеця гуляць з цацкамі. Затое ён ведаў усе літары. Запомніў іх, урэшце, з канца, з пачатку і ў роскід. Навучыўся Пеця і пісьму, гадзінамі праседжваючы кручком над сваім столікам, спісваючы старонку за старонкай. Прымаючы работу, маці не скупілася, ацэньвала працу сына толькі вышэйшымі баламі.

— Пяцёрка — вышэй за ўсё, — гаварыла яна хлопчыку і ў знак заахвочвання соўвала цукерку.

Цяпер, калі да Шышкіных прыходзілі госці або суседзі, Клаўдзія Нікалаеўна, паказваючы сшыткі, спі-

саняны каракулямі Пеці, з гонарам гаварыла:

— Ужо піша. Та-акі здольны — дзіва!

І Пеця пісаў. Часам яго адпускалі на двор, але толькі паглядзець. Адвыкшы ад сяброў, ён стаў непаваротлівы, над ім смяяліся, і хлопчык, пакрыўджаны, ішоў дамоў. А дома ўсё было сумна, і маці часта паўтарала: «Не так стаў! Не так сеў! Ты ўжо не маленькі...»

За сталом — маці, побач — Пеця, перад імі — раскрытая кніга.

— Чытай! — пераконвае Клаўдзія Нікалаеўна сына, тыкаючы пальцам пад малюнак, дзе стаіць каза.

Пеця чытае:

— Ны-а-на... ги-і... гі...

— Цяпер складай, што атрымаецца?

Хлопчык доўга хмурыць лобік, круціць галавой, але, бачачы ўсё тую-ж жывёлу, вымаўляе:

— Ка-за...

— Балда! — хвалюецца маці. — Ну, ніякіх здольнасцей! Што-ж будзе ў школе? Пасмешышча. Яўны другогоднік!

Пазней яна дае вымову мужу:

— Вось ты маўчыш, быццам і не тваё дзіця. А паслухай, што было... Некалькі дзён усё ішло добра: чытаў, пісаў, а як дайшлі да «ног», зноў усё пераблытаў. Замест «ногі», чытае «каза». Гэта-ж анекдот. Скажы папраўдзе, як ты вучыўся?

Іван Пятровіч незадаволеная хмурыўся:

— Ды перастань ты мучыць дзіця!

Нярэдка ўспыхвалі спрэчкі.

— Дзіця?... — Клаўдзія Нікалаеўна закатвала вочы. — Ды ён на дварэ вышэй за ўсіх. Люда яму па плячо. А ты сам гаварыў, што ўжо добра піша, чытае, ведае вершы. Гэта ўсё ад цябе. Я была здольная...

І заняткі працягваліся.

Аднойчы, калі Клаўдзія Нікалаеўна была асабліва ўсхвалявана, а заплаканы Пеця сядзеў за кнігай, у дзверы ціхенька пастукалі.

— Хто там яшчэ? — злосна спытала яна, схваўшы за спіну дзягу. — Увайдзіце!

У пакой увайшла пажылая жанчына. Першы, цікаўны позірк яна кінула на заплаканага хлопчыка, потым глянула на збянтэжаную маці.

— Я настаўніца, — проста сказала яна. — У вас ёсць сын, яму хутка ў школу, вось я і прыйшла пазнаёміцца... Як-жа мой будучы вучань?

Пеця злез з крэсла і апусціў вочы. Клаўдзія Нікалаеўна, ачунаўшы ад нечаканасці, загаварыла:

— А, ведаеце, добра... Да хлопчыкаў не ходзіць, дрэнных слоў не ведае, а ўсё чытае, піша... Такі здольны хлопчык, —

мама скромна паглядзела на сына, усміхнулася і падала настаўніцы сшытак Пеці: — Можа, пацікавіцеся...

Добры і здольны хлопчык пачырванеў і яшчэ ніжэй апусціў галаву.

Настаўніца, адзеўшы акулёры, асцярожна разгарнула сшытак. У той-жа момант твар яе спахмурнеў.

— Ведаеце, так стараецца, — заўважыўшы незадаволенасць настаўніцы, спрабавала змякчыць яе Клаўдзія Нікалаеўна і прапанавала Пеці пачытаць.

— А-зы-бу-у-кы-а... — завучана працадзіў Пеця.

— Добра, добра, — нейкім драўляным голасам прамовіла старая настаўніца. — Цяпер ідзі, хлопчык, на вуліцу. Ідзі, пабегай...

Настала няёмкае маўчанне.

— Таварыш Шышкіна. Так. Спаліце гэтыя сшыткі, выкіньце азбуку, схавайце буквар. Не крыўдуйце за шчырасць, але, жадаючы дапамагчы, як вы кажаце, школе і дзіцяці, вы забеглі ўперад і няўмела ўзяліся за чужую справу, замест таго, каб сын гуляў і развіваўся. Нядобра.

Яна яшчэ доўга гаварыла з Клаўдзіяй Нікалаеўнай, а потым, бурклівая і сярдзітая, пайшла, паабяцаўшы зноў заглянуць.

«Столькі працы!» — думала Клаўдзія Нікалаеўна. Увайшоў Пеця. Ubачыўшы сумную маці, спытаў спачувальна:

— Цябе лаялі?

«Столькі працы і дарма!» — зноў падумала Клаўдзія Нікалаеўна, успамінаючы словы настаўніцы, якія аддаваліся цяжкім ударам молата. — Жахліва!»

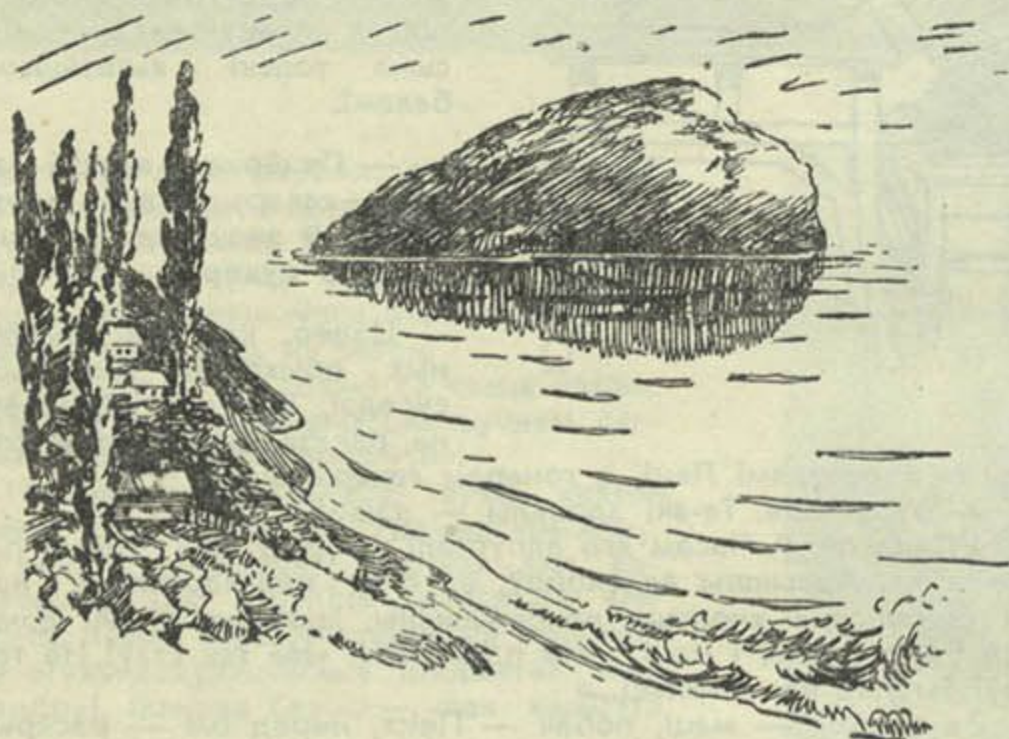
— Чытаць будзем? — каб хоць чым-небудзь суцешыць маці, спытаў Пеця.

Маці ўпершыню зірнула на яго проста, як на сына, а не на дрэннага вучня і будучага другагодніка. Якім родным, дарагім і блізкім было ёй цяпер дзіця!

— Ідзі гуляй, бегай з дзецьмі, — сказала яна, горача пацалаваўшы ў лоб дзіця. — Ідзі, а вучыцца ты будзеш у школе.

Бледны, худы твар Пеці расцягнуўся ў шырокай і радаснай усмешцы. Хлопчык глыбока і вольна ўздыхнуў, зірнуў радасна ў твар маці і пабег на вуліцу, да дзяцей.

Ул. КАРАЛЬКОУ,
настаўнік Пірэвіцкай СШ
Жлобінскага раёна
Гомельскай вобласці.

М. КАРПЕНКА

Мядзведзь-гара

Быў я ў Крыму.
Там рыбакі гавораць:
Даўным-даўно
Прышоў мядзведзь да мора.

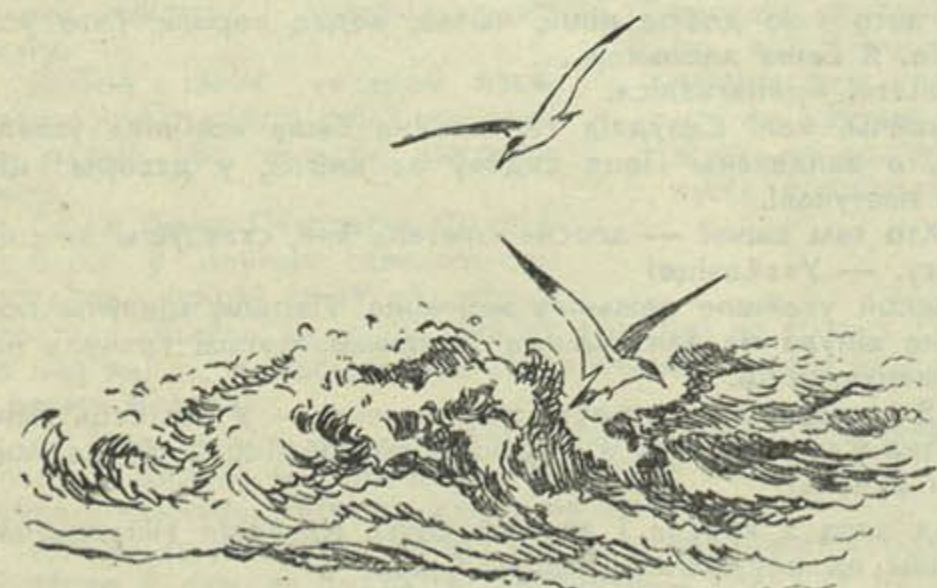
Залез напіцца
У пеністыя хвалі,
Яны яго
Пяшчотна прыласкалі,

Зачаравалі сінню
Вадзяною
І накармілі
Свежай камбалою.

Піў прагна звер,
І трэба-ж так здарыцца:
Салёнае вадзі
Ніяк не мог напіцца.

Ён раззлаваўся —
Парашыў ўсё мора,
Не адыходзячы,
Да кроплі выпіць з гора.

І сёння п'е...
Не змыла каб прыбоем,
Зрабіўся звер
Гранітнаю гарою.

Мама, пачытай!

ГАРМОНІК

Дзеці сумавалі
З зайкам ды сланёнкам...
І бацькі прыдбалі
Ім гармонік звонкі.

Радуюцца Міша,
Радуюцца Грыша..

Кожны з іх аж скача,
Маці абдымае:
Толькі вось задача:
Першым хто зайграе.

— Я, — гаворыць Міша.
— Я, — гаворыць Грыша.

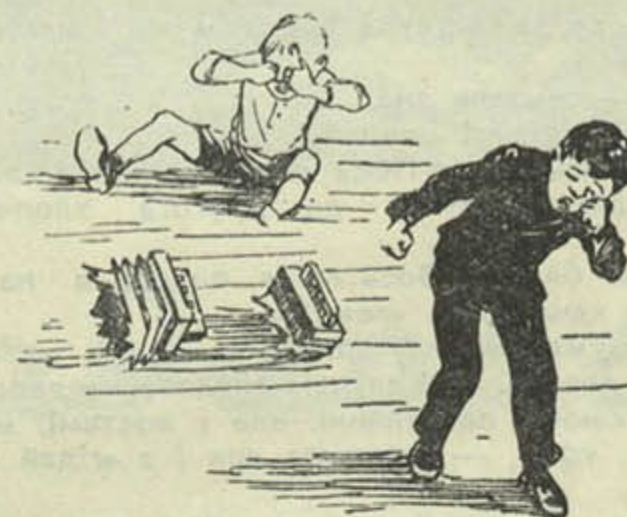
Не ўступае Міша,
Не ўступае Грыша.

Той і той упарты,
Гэта знае маці.
Спрэчкі не на жарты
Успыхнулі у хаце.

Не пайграў ні Міша,
Не пайграў ні Грыша...

Покуль вырашалі,
Хто іграць павінны,
Гармонік парвалі...
На дзве палавіны.

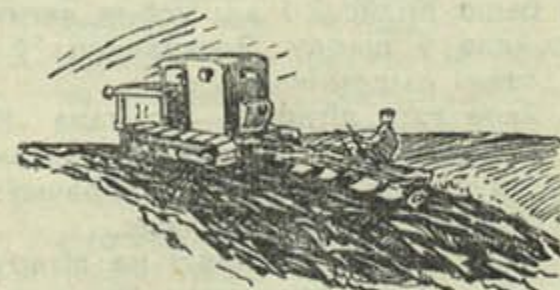
Малюнкi
В. Ціхановіча

Трактарыст

Віцін тата трактарыст...
За зялёным гаем
Ад зары і да зары
Ён раллю ўздымае.

Загубіў хлапчук спакой,
Просіць маму Віця:
«Раз у таты трактар свой,
То і мне купіце!»

Галаўныя болі

НЯМА, бадай, чалавека, які-б не адчуў хоць раз у жыцці галаўны боль. Гэта непрыемнае адчуванне прыносіць пакуты дарослым і дзецям. Галаўны боль можа ўзнікнуць ад самых розных прычын. Таму не маюць рацыі тыя, хто лічыць гэты боль асобым захворваннем, якое спецыяльна паражае галаву.

Галаўны боль не самастойная хвароба, а толькі своеасаблівы яркі сімptom, які суправаджае рад парушэнняў у жыццедзейнасці арганізма: ён узнікае пры павышанай тэмпературы і запаленчых працэсах, у час інфекцыйных захворванняў і пры розных атручваннях; нярэдка спадарожнічае захворванням унутраных органаў, узнікае ў сувязі з парушэннем дзейнасці сардэчна-сасудзістай і выдзяляльных сістэм, часам непакоіць людзей, заражаных глістамі, суправаджае арганічныя паражэнні галаўнога мозгу (зрушэнне, удар, пухліна, сіфіліс), узнікае пры нервовых расстройствах і да т. п.

Чаму-ж узнікае адчуванне іменна галаўнога болю?

У мазгавых абалонках і сценах сасудаў, якія іх жывяць, знаходзяцца шматлікія нервовыя канчаткі, па якіх сігналы аб небяспецы ў арганізме чалавека накіроўваюцца ў галаўны мозг, у кары якога ёсць спецыяльныя ўчасткі, што ўспрымаюць гэтыя раздражненні. Як толькі сігналы дасягаюць адчувальных участкаў кары мозгу, чалавеку пачынае балець галава.

Сустракаюцца самыя рознастайныя галаўныя болі: здаўліваючыя, тупыя, вострыя, пульсуючыя, якія ахопліваюць адзін участак або сіметрычныя ўчасткі на абодвух палавінах галавы, або, нарэшце, усю галаву, начныя, дзённыя, ранішнія і г. д. Кожны з названых боляў можа быць моцным або слабым, сталым або часовым.

Боль, які ўзнікае пры мігрэні, выяўляецца ў своеасаблівых прыступах, пры якіх у пэўным участку галавы з'яўляецца балючае адчуванне. Твар чырванее або бледнее, скура над хворым участкам робіцца асабліва адчувальнай, пульс пачашчаецца або, наадварот, робіцца запаволеным, нярэдка пагаршаецца зрок, хворага часам нудзіць і трасе. Такія прыступы могуць працягвацца ад некалькіх хвілін да многіх гадзін.

Узнікненне гэтага захворвання нярэдка бывае звязана з узроставымі пераходнымі перыядамі (палавога паспявання або, наадварот, угасання), калі адбываецца перабудова дзейнасці эндакрынных залоз, але рад фактараў (фізічнае і разумовае ператамленне, усялякія збыткі і недамаганні) садзейнічае пэўным абвастранням.

Лячыць галаўны боль без уліку ўсіх акалічнасцей, якія выклікаюць яго, было-б няправільна. Неабходна спачатку высветліць прычыну яго ўзнікнення і, у першую чаргу, пачаць лячыць асноўнае захворванне. У некаторых школьнікаў, напрыклад, у часе заняткаў узнікае, здавалася-б, без усякай прычыны, галаўны боль. Аказваецца, што ў большасці выпадкаў ён залежыць ад дрэннага зроку. Для таго, каб лепш бачыць, вучні залішне напружваюцца, а гэтыя

частыя намаганні выклікаюць галаўны боль. Даволі перасадзіць дзіця бліжэй да дошкі або падбраць адпаведныя акуляры, як недамаганне спыняецца.

Паспяховае лячэнне галаўнога болю магчыма толькі пры правільна пастаўленым дыягназе. Таму, калі галаўныя болі з'яўляюцца часта, трэба звярнуцца да ўрача.

Пры галаўным болю неабходна захоўваць поўны спакой, пакой павінен быць добра праветраны. Калі колер твару ў часе з'яўлення болю робіцца чырвоным, неабходна легчы вышэй, на лоб пакласці ручнік, змочаны халоднай вадой, а да ног — грэлку. Некаторым у гэтых выпадках дапамагае тугое сцягванне галавы ручніком. Неабходна толькі памятаць, што карыстацца ім больш 15—20 хвілін запар не рэкамендуецца, а то могуць узнікнуць болі іншага парадку. Ужываючы-ж лёд, нельга яго трымаць на галаве няспынна, а праз кожныя 3—5 хвілін пазырк з лёдам неабходна на некаторы час знімаць. У тых выпадках, калі скура твару ў часе галаўнога болю робіцца бледнай, легчы лепш без падушкі і сагрэць галаву слабым роўнамерным цяплом (грэлка, пуховая або шарсцяная хустка). Пры гэтым рэкамендуецца таксама выпіць кубак гарачага моцнага чаю або кофе з цукрам, а з лярстваў прыняць кафеін 0.1—0.2.

Добра адпачываюць і леаца працоўныя ў санаторыі г. Нясвіж. На здымку: работніца Мінскага трактарнага завода Н. Кацянкава, старшы кветавод Е. Філімонава, фармаўшчыца Мінскага аўтазавода Ф. Каток і Б. Цвірко ў пакоі адпачынку санаторыя.

Фото П. Нікіціна.

З болепатольных сродкаў заслужаным поспехам карыстаецца пірамідон. Ён прыносіць палёгку пры ўсіх галаўных болях, бо паніжае адчувальнасць нервовых клетак. Аднак пірамідонам нельга злоўжываць. Калі, напрыклад, два прыёмы на працягу гадзіны па 0,3 не знімаюць болю, то не трэба яго піць далей — адчувальнай карысці не будзе.

Пры частай мігрэні рэкамендуецца агульныя мерапрыемствы, а іменна: выключыць на некалькі месяцаў з рацыёну мяса, яйкі, грыбы, рыбную ікру, кофе, моцны чай, алкагольныя напіткі, тютунь; перайсці на малочна-растлінную дыету, павялічыць колькасць вугляводаў і вітамінаў; добра наладзіць начны сон (спаць не менш 8 гадзін); сачыць за тым, каб штодзённа быў стул; больш бываць на адкрытым паветры, займацца лёгкай гімнастыкай, з далейшым абціраннем пакаёвай вадой.

На частыя галаўныя болі трэба звярнуць сур'ёзную ўвагу, таму што боль — гэта сігнал, які папярэджае аб надыходзе нейкай небяспекі ў арганізм, і неадкладна звярнуцца за дапамогай да ўрача, якому неабходна паведаміць падрабязныя звесткі: калі ўзмацняецца і слабее галаўны боль — да яды ці пасля яды, на сонцы ці ў ценю, пасля мыцця галавы халоднай ці гарачай вадой, стоячы ці лежачы, к вечару ці пасля сну; як уплываюць на стан галавы ласня, моцны чай, кофе, алкагольныя напіткі, як адбіваецца фізічнае і разумовае напружанне? Правільны расказ пра самаадчуванне пры галаўным болю дасць магчымасць урачу высветліць сапраўдныя прычыны яго ўзнікнення, паставіць правільны дыягназ захворвання і прызначыць эфектыўнае лячэнне.

А. АЛЕКСЕЕВ

Часопіс «Семья и школа».

Як збавіцца ад вяснушак

Лепшы сродак супроць вяснушак — ахова скуры ад сонечных праменняў. Ахаваць скуру ад іх зручна і надзейна крэмамі або мазямі. Заслугоўваюць увагі крэмы, якія выпускаюцца парфумернай прамысловасцю: «Маладосць», «Метамарфоза», «Бярозавая эмульсія».

Ахоўны крэм можна прыгатаваць і самому. Да збітага бялка дадаюць 25 г гліцэрыны, 50 г адэкалону і 20 г пудры. Ужо з першых веснавых дзён, штодзённа перад выходам на вуліцу трэба змазваць скуру твару.

Калі выступіла невялікая колькасць вяснушак або калі яны слаба афарбаваны, то зусім дастаткова раніцай і ўвечары праціраць скуру твару сокам рэпчатай цыбулі, слаба разведзеным воцатам або лімонным сокам. Бяспрэчную карысць прыносіць старадаўні народны сродак — умыванне кіслым малаком.

Для прыгатавання праціранняў можна таксама збіць у пену бялок і змяшаць з сокам аднаго лімона, 4 г гліцэрыны і 100 г алкаголю.

Калі ўказаныя вышэй сродкі недастатковыя, то неабходна пасля працірання твару дадаткова на ноч уціраць крэм «Метамарфоза» або «Маладосць».

Крэм неабходна ўціраць на працягу некалькіх дзён.

Уціранне крэмаў звычайна выклікае раздражненне скуры і лушчэнне. Пасля адлушчвання вяснушкі звычайна бледнеюць або знікаюць. У далейшым трэба сістэматычна ўжываць ахоўныя крэмы.

Перасадку гаршковых або кадушачных раслін з адной пасуды ў другую робяць для таго, каб палепшыць жыццё раслін і аэрацыю зямлі ў гаршку або кадусцы.

Перасадку, як правіла, робяць вясной, у сакавіку — красавіку і нават маі, калі расліны ад стану спакою пераходзяць у стан росту. Далікатныя расліны перасаджваюць некалькі пазней. Позняя перасадка, часта звязаная з пашкоджаннем карання, парушае нармальнае развіццё раслін.

Расліны, якія цвітуць вясной, перасаджваюць, як скончыцца цвіценне. Перасадка ў часе развіцця або цвіцення вядзе да пашкоджанняў маладых парасткаў і асыпання кветкавых почак. Летам, пасля веснавога росту, перасаджваюць хваёвыя.

Маладыя расліны, якія развіваюцца, перасаджваюць штогод. Буйныя кадушачныя расліны — адзін раз у 3—4—5 год. Пальмы не патрабуюць перасадкі ад 5 да 10 і больш год.

Пры перасадцы кадушачных раслін спачатку здымаюць абручы, а затым драўляныя часткі.

Не рэкамендуецца з перасадкай адначасова рабіць абрэзку, таму што расліне цяжэй справіцца з нанесенай ёй падвойнай траўмай.

Пры перасадцы раслін дастаюць земляны ком з гаршка. У некаторых раслін каранне прысасваецца да сценак гаршка. Каб не адрываць каранне пры перасадцы, гаршчок трэба разбіць.

Пры перасадцы раслін з карання асцярожна рукамі або завоштраванай палачкай ачышчаюць зямлю і разблытваюць пераплетенае каранне, стараючыся не пашкодзіць яго. Сетку найдрабнейшых мочак або каранёвы войлак знімаюць вострым нажом. Адкідаюць таксама загниўшае, абламанае каранне. Парэзы, каб папярэдзіць загниванне карання, пасыпаюць тоўчаным вугалем. Пасля гэтага ў гаршчок насыпаюць крыху зямлі і апускаюць расліну так, каб каранёвая шыйка была на ўзроўні краёў гаршка. Прамежкі паміж землянымі комам і сценамі гаршка асцярожна запалняюць зямлёй, якую прапіхаюць палачкай пры лёгкім пастукванні гаршка аб стол. Расліну пры гэтым падтрымліваюць левай рукой, а правай дасыпа-

ПЕРАСАДКА РАСЛІН

юць зямлю. Затым вялікім і ўказальным пальцамі правай рукі націскаюць на стары ком, пакуль каранёвая шыйка не стане на патрэбным узроўні. Пры перасадцы трэба пакідаць свабодныя краі гаршка для паліўкі.

Зямля паміж старымі комам і сценамі гаршка павінна быць шчытна пакладзена, інакш вада будзе збягаць, не змочваючы кому. Менш шчытная пасадка садзейнічае лепшаму росту, а больш шчытная — лепшаму цвіценню. Таму, напрыклад, хрызантэмы пры першых перасадках садзяць рыхла, а пры далейшых (для лепшага цвіцення) — як мага шчыльней. Наогул, як правіла, ужываецца даволі рыхлая пасадка, акрамя некаторых раслін, напрыклад, пальм і

кустоў, якія патрабуюць шчытнай зямлі.

Пры перасадцы раслін з тоўстым або маларазгалінаваным караннем яго не рэкамендуецца абразаць, таму што такое каранне цяжка пераносіць не толькі абрэзку, але і пашкоджанні.

Акацыі, пальмы, некаторыя хваёвыя, архідэі, цыбульныя і многія іншыя расліны, напрыклад, са слабой каранёвай сістэмай, таксама не выносяць абрэзкі карання.

Нельга затрымліваць перасадку выкапанных раслін, таму што ад дзеяння сонца, ветру, сухога паветра каранне падсыхае, і працэнт прыжывушых раслін падае. Не трэба перасаджваць у гарачае надвор'е.

Пасля перасадкі расліны больш ці менш моцна паліваюць (у залежнасці ад часу перасадкі). Перасаджаныя расліны першыя дні пасля перасадкі прыцяняюць і ахоўваюць ад скрызнякаў.

Хворыя расліны трэба перасаджваць з вялікіх у меншыя гаршкі. У гэтым выпадку зямлю з карання абтрасаюць, расліны ставяць у таз і з карання вадой старанна змываюць зямлю. Загниўшае каранне зачышчаюць і прысыпаюць зрэзы вугальным парашком, пасля чаго расліны садзяць у лёгкую вільготную зямлю.

Перасадка робіцца ў новы гаршчок, па размеру большы, чым ранейшы, на 2—3 см.

У залежнасці ад развіцця каранёвай сістэмы і адносінаў раслін да вільготнасці землянога ко-

му на дне гаршкоў робяць дрэнаж з аднаго або некалькіх чарапкоў. Часам дрэнаж займае ўсю ніжнюю частку гаршка. Напрыклад, для буйных кактусаў дрэнаж робіцца на 1/5 вышыні гаршка, а для дробных кактусаў на 1/3. Найлепшымі для кактусаў будуць гаршкі, шырыня якіх у паўтара раза больш вышыні. Кактусы патрабуюць гаршкоў меншых размераў, чым іншыя расліны.

У невялікіх гаршках у якасці дрэнажу кладуць адзін чарапок, выпуклым бокам уверх над вадасцёкавай адтулінай. У вялікіх гаршках, акрамя таго, укладваюць больш або менш тоўсты слой чарапкоў, вугалькоў, гравія таўшчынёй ад 0,5—3 см, а паверх яго часам і слой сечанага балотнага моху.

Сервіроўка стала

Накрыўце стол белым, добра адпрасаваным абрусам. Сярэдняя складка абруса павінна праходзіць праз цэнтр стала.

У залежнасці ад колькасці асоб, якія сядуць за стол, пастаўце дзве-тры талеркі з тонкімі скібкамі чорнага і белага хлеба, паклаўшы іх так, каб хлеб знаходзіўся, па магчымасці, блізка да кожнага прыбора. Віно (за выключэннем шампанскага) трэба паставіць у адаткнутых бутэльках, са старанна ачышчанымі рыльцамі. Мінеральныя воды перадачай на стол таксама неабходна адкаркаваць. Гарэлку і настойкі лепш падаваць у графінах.

Шампанскае адкрываюць пе-

рад тым, як наліваць у бакалы.

Закускі расстаўце ў розных месцах стала.

Судкі з прыправамі лепш за ўсё ставіць бліжэй да сярэдняй лініі стала.

Рэкамендуецца сервіраваць стол аднолькавымі прыборамі і пасудай аднастайнага фасону і колеру.

Для кожнага члена сям'і і гасця пастаўце мелкую сталовую талерку, на яе — закусачную, а з левага боку ад яе — піражковую.

Справа ад кожнай мелкай талеркі пакладзіце лыжку і

нож (вострым бокам ляжа ў бок талеркі), злева — відэлец. Лыжкі і відэльцы павінны ляжаць увагнутым бокам уверх.

Сурвэткі, складзеныя трохвугольнікам або каўпачком, пакладзіце на закусачную талерку.

За дамашнім абедам звычайна не бывае рознастайнасці він. Таму няма патрэбы ставіць на стол лішнія чаркі і шклянкі. Калі ў вас святочны абед, пастаўце для кожнага прыбора чарку для гарэлкі, другую для віна і высокую стопку для мінеральнай вады, фруктовага і таматнага соку.

Вельмі ўпрыгожваюць сервіраваны стол жывыя кветкі; іх размяшчаюць у невысокіх вазах пасярэдзіне стала або ў двух-трох месцах па сярэдняй лініі стала.

Калі за сталом сядзяць 5—6 чалавек, гаспадар або гаспадыня могуць свабодна перадаць гасцю талерку са смажанай рыбай і інш. Пры вялікай колькасці абедуючых зручней стравы разносіць. Пры гэтым трэба мець на ўвазе наступнае правіла: калі вы разносіце страву, ужо раскладзеную на талеркі, падавайце яе гасцю з правага боку; калі страву падаецца на блюды і гасць павінен сам пакласці яе сабе на талерку,

падыходзіць да гасця з левага боку.

Пры сервіроўцы вячэры, якая складаецца ў асноўным з халодных страў, гэтыя блюда можна адразу паставіць на стол (калі, вядома, дазваляюць яго размеры).

Прыблізна ў цэнтры стала пастаўце блюда са смажанай, справа і злева ад яго — блюда з рыбай і іншымі закускамі. Паміж блюдамі размясціце бутэлькі з вінамі і збань з таматным і фруктовымі сокамі.

Са сталовых прыбораў пакладзіце толькі нож і відэлец, таму што суп за вячэрай звычайна не падаецца. Калі прыгатаваны бульён, то падайце яго ў бульённых кубках, паклаўшы на сподак дэсертную лыжку.

Перад падачай салодкага трэба прыбраць са стала непатрэбную пасуду, судкі з прыправамі і змесці крошкі.

Вячэрні чай (які часам замяняе вячэру) сервіруюць некалькі інакш. Накрыйце стол абрусам, лепш каляровым. Самавар або чайнік з варам пастаўце на маленькі столік, шчытна прысунуты да краю стала, ля якога сядзіць гаспадыня, што разлівае чай, ля гэтага-ж краю пастаўце чайную пасуду — кубкі і шклянкі.

У цэнтры стала пастаўце вазы з варэннем і цукеркамі, каля ваз — накрытыя сурвэткамі сухарніцы з пячэннем і разеткі для варэння.

Калі чай замяняе лёгкую вячэру, расстаўце на сталае маслёнкі са слівачным маслам і халодныя закускі.

Для кожнага члена сям'і або гасця пастаўце дэсертную талерку, а на яе пакладзіце чайную сурвэтку. Злева ад талеркі пакладзіце дэсертны ві-

дэлец, а справа — дэсертны нож.

Асноўная мэта сервіроўкі — зручнасць, ахайнасць і прыемны выгляд абедзеннага або чайнага стала. Кожны можа ў тым ці іншым выпадку сервіраваць стол паводле свайго густу.

* * *

Дзяцей трэба навучыць, як трымаць сябе за сталом і правільна карыстацца прыборамі — лыжкай, відэльцам і нажом.

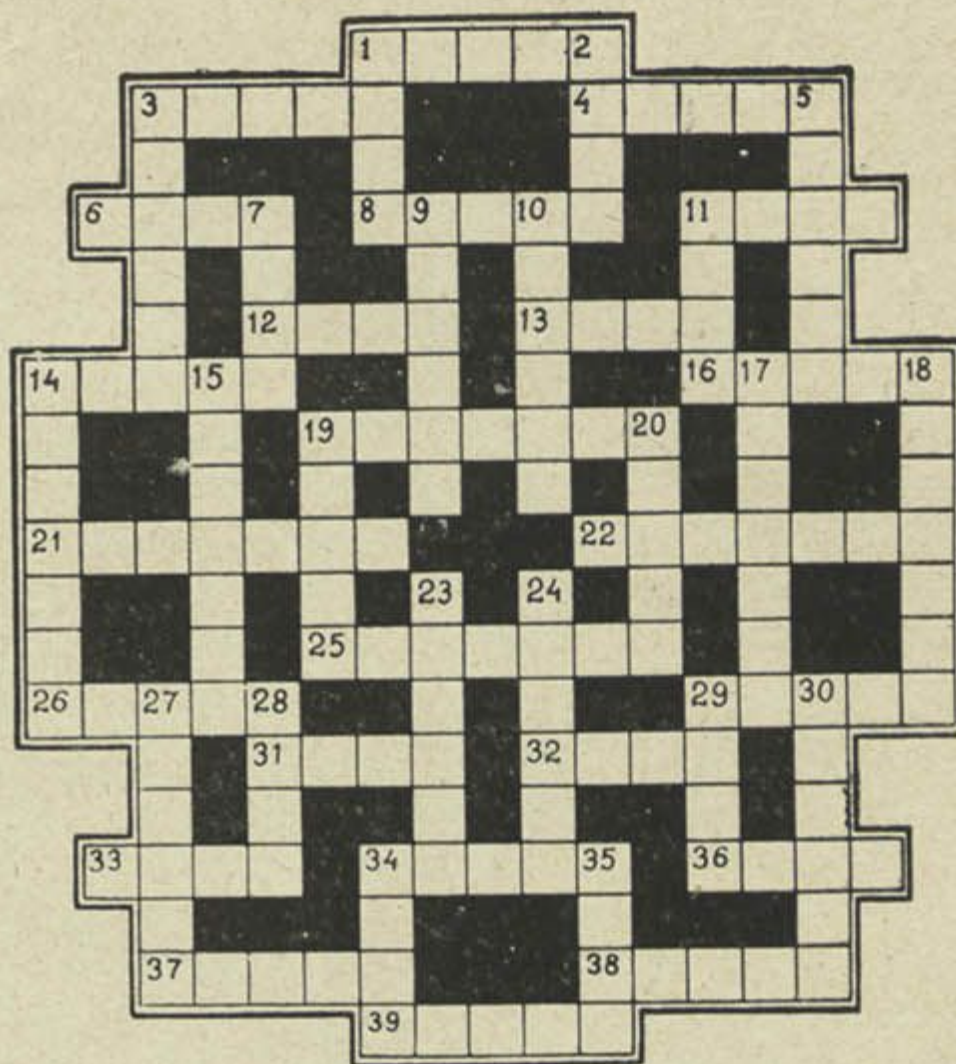
Дзеці павінны ведаць, што за сталом трэба сядзець прамым, нельга дурэць, успірацца на стол: гэта перашкаджае іх суседзям. Нельга гоідацца на крэсле, гуляць з абрусам і яго махрамі.

Не дазваляецца браць нож у рот: можна парэзаць язык і губы. На гэтым разумным меркаванні заснавана правіла не есці з нажа, роўна, як і катэгарычная забарона даставаць рэшткі ежы, што завязлі ў зубах, відэльцам або чымнебудзь іншым, акрамя зубачысткі і то не за сталом. Наогул-жа, найлепш пасля яды прапаласкаць рот цёплай гатаванай вадой з піццывой содай.

Рубленыя катлеты, тэфтэлі, рыбу, вараную гародніну і іншыя падобныя ім стравы не рэжуць нажом, бо гэта не выклікаеца неабходнасцю, а ядуць іх, аддзяляючы відэльцам невялікія кавалачкі. Відэлец у гэтым выпадку трымаюць у правай руцэ.

Калі на другое падана страва, якую трэба нарэзаць нажом, то відэлец трымаюць у левай руцэ, а нож у правай, бо правай рукой зручней рэзаць.

Разразаючы страву, трымаюць відэлец нахільна, а не перпендыкулярна да талеркі,

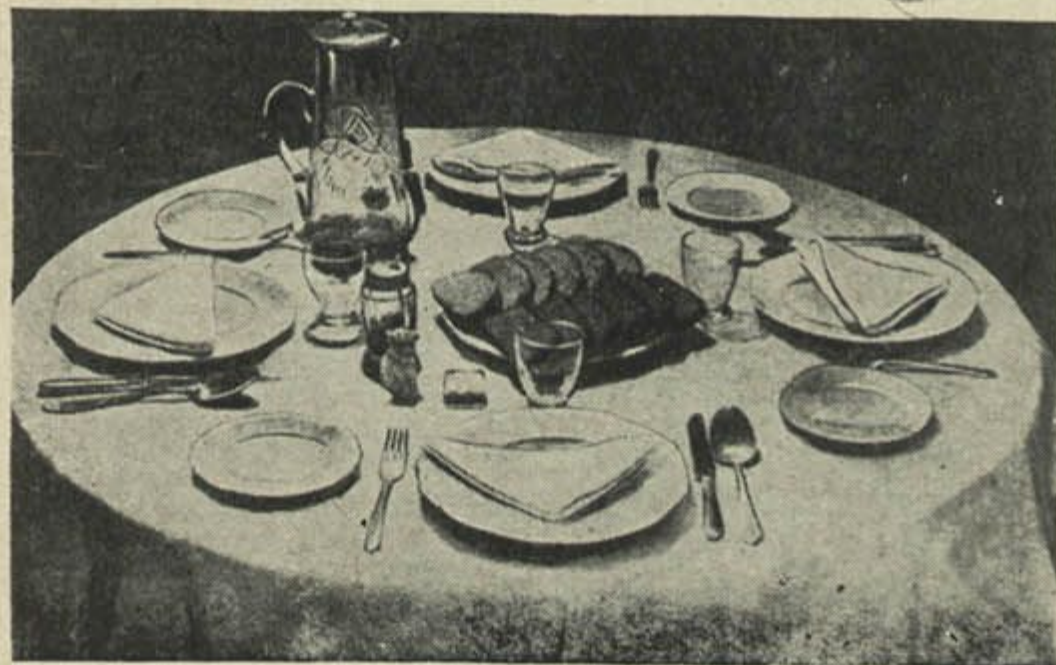

КРАСВОРД

(Склаў З. Зарэцкі)

Па гарызанталі: 1. Крованосная артэрыя. 3. Душавы музычны інструмент. 4. Рака на Беларусі. 6. Форма кісларода. 8. Летапіс. 11. Няшчасце. 12. Прадукт пчаларства. 13. Рака ва Францыі. 14. Самая яркая зорка ў сузор'і. 16. Беларускі народны паэт. 19. Саслоўнае з'яднанне. 21. Белы грыб. 22. Цэнтр Алтайскага краю. 25. Паказ на карце аднолькавага ціску. 26. Горад на Волзе. 29. Асілак. 31. Беларускі пісьменнік. 32. Забарона. 33. Раённы цэнтр Мінскай вобласці. 34. Аповесць А. Гайдара. 36. Драбнейшая часцінка матэрыі. 37. Юрыдычны тэрмін. 38. Момант уздыму ў паветра. 39. Вошная прыправа.

Па вертыкалі: 1. Поўднёвы плод. 2. Горная сістэма ў Поўднёвай Амерыцы. 3. Жывёла з сям'і антылоп. 5. Невялікі ўчастак зямлі. 7. Рака ў СССР. 9. Салодкі сок расліны. 10. Аб'ём кнігі. 11. Дэфект прадукцыі. 14. Ледзяная гара. 15. Сталярны інструмент. 17. Рака ў Поўднёвай Амерыцы. 18. Работнік выдавецтва. 19. Адзін з Антыльскіх астравоў. 20. Трава другога ўкосу. 23. Наёмны рабочы ў памешчыка. 24. Галоўны ўваход. 27. Запечны мяшок. 28. Атмасферная з'ява. 29. Орган слыху. 30. Масавое звальненне рабочых капіталістам. 34. Частка самалёта. 35. Рака на Далёкім Усходзе.

інакш відэлец можа слізгнуць па гладкай паверхні і раскідаць па сталае ўсё, што ў талерку пакладзена.

Калі дзеці скончылі есці, яны павінны відэлец, лыжку, нож пакласці не на абрус, а на сваю талерку.

Мяса і любую іншую страву не трэба адразу нарэзаць у сябе на талерцы на дробныя кавалачкі, а разразаць паступова, кавалак за кавалак, па меры таго, як гэтыя кавалкі з'ядаюцца.

Для агульных блюд падаюць свае, спецыяльныя відэльцы, нажы, лыжкі; нярэдка яны адрозніваюцца і формай і размерамі, як, напрыклад, разлівальная супавая лыжка. Толькі гэтымі агульнымі, а не сваімі прыборамі можна браць страву сабе на талерку.

Нельга таксама рэзаць агульны хлеб сваім нажом. Неабходнасць строгага захавання гэтага правіла дыктуецца элементарнымі і зразумелымі для ўсіх патрабаваннямі гігіены.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 02390

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 4/IV 56 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск.

Проспект імя Сталіна, Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 2-33-03.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 100 000 экз. Заказ 243

70

80000000 198 123 1

Мінскія сады

Пімен ПАНЧАНКА

Я многа бачыў слаўных гарадоў,
 Дзе ў акіянах паркаў і садоў —
 Высокія зялёныя тунелі,
 Вясёлыя аркады з руж і хмелю.
 Я спачываў не раз у іх цішы,
 А сум і боль не гаслі у душы:
 Палеглі ў бітве мінскія сады,
 Як адшукаць любімых дрэў сляды?
 Мы адшукалі шлях у родны край,
 І ў светлы бор, і ў густалісты гай.
 Яны нам столькі дрэў далі сюды,
 Каб зноў шумелі ў Мінску скрозь сады,
 Каб кожнаму: і мне, друг, і табе
 Было па клёну, ліпе і вярбе,
 Сады мае! Я вас мацней люблю
 За ўсё, што бачыў,
 Бо запомніў дзень,
 Як кінулі на гэтую зямлю
 І на дзяцей маіх вы першы цень.
 І на маіх дзяцей і на другіх —
 На нашых яснавочак дарагіх.
 Таму вось ад зары і да зары
 Ва ўсіх садах так многа дзетвары.
 І можа ланцужкі малых слядоў
 Найлепшы ўбор і паркаў, і садоў.
 І самыя разбойныя з малых
 Не ўзнімуць рук ламаць галіны ў іх,
 Бо разам з лета ў лета ім расці —
 І ў Будучыню разам ім ісці.

68